

JAARVERSLAG 2013

FISCALE AUTONOMIE EN HAAR GRENZEN

Programmaleider: prof. dr S.J.C. Hemels

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 2013.....	1
FISCALE AUTONOMIE EN HAAR GRENZEN.....	1
1. Inleiding.....	3
2. Het programma.....	5
2.1 Conclusies Midterm review 2009-2011.....	5
2.2 Uitwerking van het onderzoeksprogramma in 2013.....	8
3. De mensen.....	24
4. Georganiseerde Seminars en bijeenkomsten.....	28
5 Kennismaking van studenten met het onderzoek.....	33
6. Zichtbaarheid van het programma.....	36
7. Tot slot.....	44
ANNEX BIJ 'FISCALE AUTONOMIE EN HAAR GRENZEN'.....	45
Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek.....	45
Tabel 2: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar.....	46
Tabel 3: Promoties per jaar.....	47
Tabel 4: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies.....	48
Tabel 5: Overzicht publicaties 2013 'Fiscale autonomie en haar grenzen'.....	49

1. INLEIDING

Het jaar 2013 stond in het teken van het officiële afscheid van de bedenker van het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen: Henk van Arendonk ging onder grote belangstelling met emeritaat. Na meer dan 20 jaar de spil van het fiscale onderwijs en onderzoek aan de Erasmus School of Law (ESL) te zijn geweest, had hij al voor zijn emeritaat het managementstokje over gegeven en zo de vitaliteit van het fiscale onderwijs en onderzoek gewaarborgd. Overigens koestert de sectie belastingrecht haar emeriti: Henk van Arendonk en Han Kogels zijn ook na hun emeritaat betrokken gebleven (en niet alleen door het drinken van cappuccino in de emeritikamer, zoals Han Kogels ons tijdens zijn rede voor Henk van Arendonk voorspiegelde).

Het onderzoeksprogramma wordt breed gedragen door de fiscale onderzoekers, er wordt zowel in binnen- en buitenland gepubliceerd, waarbij er niet alleen aandacht is voor het debat met de wetenschap, maar nadrukkelijk ook voor valorisatie, de inmenging in het maatschappelijke debat. Dat het onderzoeksprogramma aanspreekt, blijkt ook uit de belangstelling van (buiten-) promovendi om binnen het onderzoeksprogramma te promoveren. Ook dit is een voortzetting van het beleid van Henk van Arendonk die altijd zeer grote waarde heeft gehecht aan promoties, niet alleen het starten van een promotieonderzoek, maar ook het afronden daarvan. In het ESL-rode Liber Amicorum dat bij zijn afscheidsrede aan Henk van Arendonk is aangeboden, keken 25 gepromoveerden terug op hun eigen proefschrift.¹ Hiermee was dit Liber naast een dankbetuiging aan Henk, ook een mooie doorsnede van de ontwikkeling van het fiscaalrechtelijke onderzoek in de afgelopen jaren. Omdat het boek niet alleen op papier is verschenen, maar tevens is opgenomen in de Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht (NDFR) database, zijn de essays voor een groot fiscaal publiek beschikbaar en kunnen deze bijdrage aan de verdere ontwikkeling van het vakgebied, wetenschappelijk, maar ook in de praktijk. Voor fiscalisten is het van essentieel belang om niet in de ivoren toren van de wetenschap te blijven, maar ook naar buiten te gaan en kennis te delen met praktijkfiscalisten bij de overheid (rechterlijke macht, Ministerie van Financiën en de Belastingdienst) en de adviespraktijk. Daarnaast mengden de leden van het onderzoeksprogramma zich ook nadrukkelijk in het internationale debat, door bijvoorbeeld met Rotterdamse collega's de conferentie *Company Tax Integration in the EU* te organiseren, maar ook door deel te nemen aan en te spreken op conferenties in het buitenland. Daarnaast is uiteraard ook weer in internationale tijdschriften gepubliceerd.

¹ A.C.G.A.C de Graaf, S.J.C. Hemels & J.C.M van Sonderen (Eds.), 'k Moet eerlijk zeggen, Den Haag: Sdu 2013. Zie voor een uitgebreide bespreking van dit boek: L.J.A. Pieterse, Boekbespreking van 'k Moet eerlijk zeggen, Weekblad fiscaal recht 7006, 20 juni 2013, p. 789-795.

In 2013 is ook het rapport van de mid-term review 2009-2011 gepubliceerd, het onderzoek werd hierin goed gewaardeerd met een gemiddelde van 4,25 uit 5 punten. In paragraaf 2.1 wordt nader in op dit rapport ingegaan.

Er is in 2013 echter niet alleen teruggekeken, er is ook heel nadrukkelijk aan de toekomst van het fiscale onderzoek in Rotterdam gewerkt. In het najaar van 2013 is informeel overlegd met onderzoekers van een aantal andere onderzoeksgroepen hoe het onderzoek in het nieuwe facultaire speerpunt *Law Business and Markets in a European and Internnational Environment (LBM)* kan worden vormgegeven en hoe daarin een focus op bepaalde, wat meer toegespitste thema's kan worden gelegd. Het nieuwe facultaire speerpunt biedt goede kansen voor interdisciplinair onderzoek met een fiscale component, maar ook voor meer fiscaalrechtelijk onderzoek, hetgeen waarborgt dat de fiscale onderzoekstraditie aan de ESL niet verloren hoeft te gaan. De leden van het onderzoeksprogramma dragen ook in 2014 graag bij aan de verdere vormgeving van het speerpunt LBM.

2. HET PROGRAMMA

Internationale afspraken leidden ertoe dat landen diverse protectionistische maatregelen in de vorige eeuw afschaften. Ook technologische en logistieke innovaties en mindere mate het wegvallen van culturele barrières droegen sinds de jaren vijftig en in het bijzonder vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw bij aan de versnelling van de internationale mobiliteit van personen, goederen, kapitaal en diensten. Burgers en ondernemingen kunnen zich makkelijker vestigen in andere landen. Deze globalisering en toegenomen mobiliteit, heeft echter als tegengesteld effect dat landen bij de inrichting van hun belastingstelsel minder vrij, autonoom, zijn dan voorheen. Zo zijn steeds meer en duidelijker invloeden waarneembaar van andere disciplines, binnen de rechtsgeleerdheid, maar ook daarbuiten. Enerzijds wordt fiscale autonomie begrensd door andere rechtsbronnen, eventueel van hogere orde. Anderzijds hebben niet-juridische factoren invloed op de fiscale autonomie, zoals de genoemde globalisering, belastingconcurrentie, technische ontwikkelingen en veranderende politieke en sociale inzichten. Centrale vraag van het programma is daarom welke invloeden van buitenaf werkzaam zijn of zijn geweest op het formele en materiële belastingrecht, dan wel in de toekomst daarop invloed zullen gaan hebben, tot welke gevolgen dat heeft geleid of mogelijk zal leiden. Omgekeerd gaat ook invloed uit van het belastingrecht op andere rechtsgebieden dan wel andere disciplines. Het gaat, met andere woorden, steeds om de wisselwerking tussen het fiscale domein en andere domeinen en wat de gevolgen daarvan zijn voor het belastingrecht.

De centrale onderzoeksvraag is in 2013 uitgewerkt aan de hand van een drietal onderzoeksthema's:

1. Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht;
2. Lokale belastingheffing in de 21e eeuw;
3. Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen.

In 2012 heeft de midterm review van het onderzoeksprogramma in de jaren 2009-2011 plaatsgevonden. Het naar aanleiding hiervan verschenen rapport is in 2013 verschenen. Alvorens te bespreken hoe het onderzoek in 2013 is vormgegeven, zullen daarom eerst het midterm rapport en de daaruit voortgekomen acties worden besproken.

2.1 CONCLUSIES MIDTERM REVIEW 2009-2011

De midterm commissie constateerde dat de kwaliteit van de onderzochte publicaties hoog was. Zij was van mening dat de groep een goede reputatie heeft uit het verleden en een sterk potentieel heeft voor groei in termen van internationale reputatie. De reeds voor verschijning van dit rapport ingezette koers van verdere internationalisering en profilering van het onderzoeksprogramma en haar onderzoekers is door deze conclusie versterkt. Ook in 2013 zijn weer veel internationale publicaties verschenen en zijn onderzoekers aangemoedigd om internationale fiscale congressen te bezoeken. Bij het European Association of Tax Law Professors (EATLP) congres dat in 2013 in Lissabon plaatsvond, was het onderzoeksprogramma goed vertegenwoordigd. De netwerken die hierdoor worden opgebouwd en de zichtbaarheid die hiervan het gevolg zijn, zijn evenals de internationale publicaties belangrijk voor het verder versterken van het internationale imago van de onderzoeksgroep. Dit zal daarom ook de komende jaren verder worden bevorderd.

De commissie vond dat het onderzoeksprogramma weinig middelen heeft en dat de onderzoeksgroep relatief klein is en was bezorgd of het hoge activiteitsniveau kon worden behouden. Ze wees op de extreem hoge productiviteit per FTE. De onderzoeksgroep heeft er als een gegeven mee te werken dat de universitaire onderzoeksmiddelen steeds schaarser worden. Om

die reden heeft de groep oplossingen gevonden in externe financiering, zowel in geld (bijvoorbeeld externe financiering van leerstoelen en promotieplekken en de gelden die de Stichting Europese Fiscale Studies voor onderzoeksdoeleinden beschikbaar stelt) als in natura (onderzoekscapaciteit door gastonderzoekers en buitenpromovendi en parttime aangestelde onderzoekers die ook publiceren in de tijd van hun andere werkgever en vooral ook in hun vrije tijd). Dit weerspiegelt zich niet in formele onderzoeksfe's, maar wel in de onderzoeksoutput. Deze strategie verklaart mede waarom de onderzoeksactiviteit in verhouding tot het aantal onderzoeksfe's zo groot is: veel onderzoek wordt gedaan door onderzoekers buiten hun aanstellings-tijd op de universiteit of op basis van een gastvrijheidsovereenkomst. Rekenkundig gesproken: dit niet door de universiteit gefinancierde onderzoek zit wel in de teller, maar niet in de noemer van de productiviteitsbreuk. Uit paragraaf 3 van dit jaarverslag blijkt ook dat het aantal onderzoeksfe's geen goede weerspiegeling is van het daadwerkelijk aantal bij het programma betrokken personen. De deelnemers aan het programma zijn er daarom van overtuigd dat zij hun onderzoek op het huidige hoge niveau kunnen handhaven of zelfs nog verbeteren. Dit jaarverslag en in het bijzonder bijlage 5 waarin een overzicht staat van al het in 2013 verrichtte onderzoek, bevestigt deze conclusie.

De commissie vond het onderzoeksthema enerzijds erg open en breed en miste anderzijds bepaalde onderzoeksthema's, zoals de impact van de financiële crisis. De commissie adviseerde een sterkere focus en de keuze voor een sterker profiel. De commissie zag de thema's 'port taxation' en 'fiscal aspects of charitable institutions worldwide' als een kans voor de toekomst en mogelijkheid om het onderzoek te onderscheiden van onderzoek op andere juridische faculteiten in Nederland en Europa en het een sterk en aantrekkelijk profiel zou geven. De verdere inkadering van het brede onderzoeksthema in specifieke thema's is mede naar aanleiding van het midtermrapport verder voortgezet. Zo zijn verschillende onderwerpen in het subthema Internationaal beleid en fiscale autonomie geïntegreerd en vindt het meeste onderzoek nu binnen dat thema plaats. In 2013 is ook verder gewerkt aan de uitbouw van het thema 'maritime and transport tax law' en ook het onderzoek naar goede doelen is verder versterkt. In het kader van het nieuwe speerpunt LBM is ook verder nagedacht over een nadere focus. De commissie adviseerde om meer linken te leggen met het onderzoek van de fiscaal economen van de ESE. De fiscaal economen ontvangen van hun faculteit slechts onderwijsfinanciering. Bij de promovendibijeenkomsten en binnen de Stichting Economische Fiscale Studies werd reeds samengewerkt met de fiscaal economen en dat zal ook in de toekomst zo blijven. Daarnaast kiest het programma ervoor om te investeren in relaties met andere onderzoekers binnen de ESL, waaronder zich ook rechtseconomen bevinden.

De commissie was van oordeel dat wordt gepubliceerd in 'highly regarded international tax journals'. De commissie had echter als kritiek dat weinig in internationale tijdschriften van buiten Nederland wordt gepubliceerd. Feit is echter dat de belangrijke internationale uitgever van fiscale tijdschriften, Kluwer Law International en het IBFD, om historische redenen hun hoofdkantoor in Nederland hebben. Hun tijdschriften worden echter over de hele wereld gelezen en de redacties zijn internationaal. Van 'Nederlandse tijdschriften' - zo dat al een diskwalificatie zou zijn - is dus geen sprake. De onderzoeksgroep zal dan ook in deze tijdschriften blijven publiceren, omdat deze een ruim bereik hebben in de internationale fiscale arena. Bovendien bieden de Kluwer Law International tijdschriften EC Tax Review en Intertax de mogelijkheid van een formele peer review. De raad van de commissie om meer peer reviewed artikelen te publiceren is ter harte genomen door de onderzoekers in het onderzoeksprogramma.

Volgens de commissie is de onderzoeksgroep prominent in het nationale fiscale debat in Nederland en garandeert de gecombineerde aandacht voor internationale/Europese vraagstukken en nationale vraagstukken maatschappelijke relevantie in nationale vraagstukken. Deze goede nationale positie wenst de onderzoeksgroep ook te houden: naast het internationale imago is het ook in het belang van het onderzoeksprogramma en haar onderzoekers om ook in het nationale debat een duidelijk profiel te houden en bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken in Nederland.

De commissie constateert dat promotietrajecten in het onderzoeksprogramma langer duren dan het faculteitsgemiddelde. De commissie merkt hier echter over op dat dit geen handicap is, maar het gevolg van het feit dat de promovendi slechts een beperkt gedeelte van hun tijd aan onderzoek kunnen besteden. De onderzoeksgroep heeft al lang geleden onderkend dat het gezien de goede arbeidsmarkt voor fiscalisten, het ook in tijden van crisis een illusie is dat een fiscalist fulltime aio zou willen worden. Sowieso doen de meeste fiscalisten eerst praktijkervaring op en volgen ze wanneer ze in de adviespraktijk werkzaam zijn de beroepsopleiding van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs, voordat ze over een proefschrift gaan nadenken. Veel bedrijven willen hun beste medewerkers daarin faciliteren, maar alleen als ze parttime voor de universiteit werken. De stap terug naar een aio-salaris is ook op parttime basis te groot. Voorheen werd dit op zeer goede wijze opgelost door 'udio'(universitair docent in opleiding) aanstellingen, waarbij de promovendi een (desgewenst part-time) onderwijsaanstelling combineerden met een onderzoeksaanstelling waarin ze aan hun proefschrift werkten. Hierdoor hadden ze ook na hun promotie goede kansen op de arbeidsmarkt, omdat ze niet alleen onderzoekservaring hadden, maar vooral ook onderwijservaring. Dergelijke aanstellingen zijn op dit moment helaas niet meer mogelijk, waardoor het programma nu met veel buitenpromovendi werkt. Omdat zij hun onderzoek helemaal zelf moeten financieren, doen zij hun promotieonderzoek meestal naast een drukke baan, waardoor de tijd die zij hiervoor nodig hebben uiteraard langer is dan die van een fulltime aio.

De commissie kwalificeert de onderzoeksgroep en haar programmaleider als zeer dynamisch, gemotiveerd en enorm productief. De commissie stelt de vraag 'how long they will be able to sustain their admirable effort'. De deelnemers aan het programma zijn ervan overtuigd dat zij hun onderzoek op het huidige niveau kunnen handhaven. Het activiteitenoverzicht in de volgende paragraaf getuigt daar ook van.

De in cijfers uitgedrukte samenvatting van de commissie luidde als volgt:

Research programme: Fiscal Autonomy and its Boundaries

	Scores (1-5)
Quality	4.00
A1 Quality and scientific relevance of the research	4.00
A2 Leadership	4.00
A3 Academic reputation	4.00
A4 Organisation	4.00
A5 Resources	4.00
Productivity	4.70
B1 Productivity strategy	4.50
B2 Productivity	4.90
Relevance	4.50
C1 Societal relevance	4.50
Vitality and Feasibility	3.80
D1 Strategy	3.60
D3 Robustness and stability	4.00
Total	4.25

1 *Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht*

Het deelthema “Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht” is het grootste onderzoeksthema waar ook de meeste onderzoekers aan deelnemen. Het onderzoek was in 2013 geclusterd rond drie deelonderwerpen.

1.1 *Maritime and Transport Tax law*

Eind 2012 hebben Ton Stevens en Dick Molenaar het initiatief genomen voor het thema “Maritime and Transport Tax law”. Dit thema past bij Rotterdam, gezien de nabijheid van de haven en de aanwezigheid van zeerechtsonderzoek op de faculteit. Op 12 maart 2013 heeft met Frank Smeele overleg plaatsgevonden over mogelijkheden tot samenwerking. Tijdens dit overleg zijn twee onderwerpen geïdentificeerd die zich lenen voor een verdere samenwerking: (i) schip, register en vlag en (ii) samenwerkingsvormen tussen scheepvaartondernemingen. Deze thema's bieden bovendien ook mogelijkheden voor samenwerking met andere civilisten uit het programma Lex Mercatoria. Daarnaast zijn contacten gelegd met de sectie arbeidsrecht waarbij is gesproken over een mini leergang over de fiscaal-, arbeids- en zeerechtelijke gevolgen van de Maritime Labour Convention. Ook de state aid guidelines die in 2013 werden verwacht en waarover een seminar was gepland, boden mogelijkheden voor samenwerking met Europees recht. Met dit programma wordt echter niet slechts naar samenwerking binnen de faculteit gezocht, maar ook met wetenschappers in het buitenland. Zo hebben Ton Stevens, Dick Molenaar en Sigrid Hemels overlegd met prof. Bruno Peeters van de Universiteit van Antwerpen over mogelijke onderzoekssamenwerking op dit gebied. Daarnaast is ook contact gelegd met Emily Dérogée-van Roosmalen van de Stichting Dutch Legal Network for Shipping and Transport en zijn contacten gelegd met de Koninklijke Nederlandse RedersVereniging (KNVR).

Eind 2013 is duidelijk geworden dat er geen aanpassing komt van de State Aid Guidelines on Maritime Transport, maar de Europese Commissie wel een aantal landen individueel zal benaderen om hun wetgeving op bepaalde onderdelen aan te passen. Het is nog onduidelijk op welke onderdelen de Europese Commissie zich zal gaan richten: dit zal in de loop van 2014 duidelijker worden. Het seminar dat was voorbereid om uitvoerig aandacht te besteden aan de nieuwe Guidelines is om voornoemde reden in 2013 niet doorgegaan en staat voor 2014 op het programma, maar dan in gewijzigde vorm.

Op 24 en 25 oktober 2013 nam Ton Stevens als debater deel aan een workshop en seminar in Bergen (Noorwegen) over de toepassing van de tonnageregimes in Nederland, Denemarken, Verenigd Koninkrijk en Noorwegen op serviceschepen (schepen die worden gebruikt in de offshore industrie). De bevindingen van dit seminar zullen worden uitgewerkt in een wetenschappelijke publicatie die in het voorjaar van 2014 zal worden gepubliceerd. Als uitvloeisel van dit seminar is Stevens gevraagd als evaluator voor de midterm review van een Noorse provomenodus van de juridische faculteit van de Universiteit van Bergen (Tormod Torvanger, onderwerp: business within the Norwegian tonnage tax scheme). Deze midterm review vond plaats op 28 januari 2014.

Voor 2014 zijn een drietal activiteiten gepland:

- Publicatie/commentaar op de OECD Discussion Draft op Article 8 and Article 15 (3) OECD MTC;
- Praktijkleergang rondom de zeevarende in samenwerking met sectie arbeidsrecht (Gerdien van der Voet) en maritime law (Frank Smeele). Aanleiding is de invoering in 2013 van het nieuwe Maritime Labour Convention en aanpassing nl maritieme arbeidsrecht. Een dag zal gaan over loonbelasting en sociale zekerheid rondom de zeevarende. Vanuit

het fiscale onderzoeksprogramma zullen Ton Stevens en Hans de Haan aan deze leer- gang bijdragen;

- Seminar “staatssteun rondom zeehavens” met drie deelonderwerpen: (i) staatssteun aan scheepsbouw (lopende Spaanse staatssteunzaak), (ii) staatssteun aan zeescheepvaart (dwingt de evaluatie van de state aid guidelines Nederland tot wetsaanpassing en zijn er mogelijkheden tot verbetering van de wet), en (iii) staatssteun aan havenbedrijven (in- voering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsbedrijven)

Met de komst van Walter de Wit als bekleeder van de nieuwe leerstoel Internationaal en Euro- pees douanerecht kan ook dit programmaonderdeel een verdere impuls krijgen. Douanepro- blematiek vormt immers een belangrijk onderdeel vormt van de Rotterdamse haven. Deze on- derzoekslijn biedt met al zijn mogelijkheden tot samenwerking binnen en buiten de faculteit ook een goede mogelijkheid om ook in het LBM speerpunt verder te worden uitgebouwd.

1.2 Internationaal beleid en fiscale autonomie

Binnen het onderzoeksthema “Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht” is het afgelopen jaar gewerkt aan de vormgeving en de invulling van het subthema “Internationaal beleid en fiscale autonomie”, waarin de eerdere subthema’s double taxation, double non- taxation en compliance en multinationals zijn geïntegreerd. Diverse nieuwe onderzoekers maar ook twee nieuwe leerstoelhouders zullen voornamelijk onderzoek gaan verrichten binnen dit sub-thema. Hieronder valt niet alleen onderzoek naar de doorwerking van het recht van de Eu- ropese Unie en het internationale (belasting)recht naar de nationale belastingstelsels van landen maar ook onderzoek naar de totstandkoming van dit recht/beleid binnen internationale organi- saties dat daarnaar doorwerkt. Bovendien valt binnen dit project onderzoek naar de beleidsad- viesen die internationale organisaties geven aan landen over de inrichting van hun nationale belastingstelsels.

Als gevolg van de globalisatie en de groeiende economische verwevenheid zien staten zich in toenemende mate door internationale organisaties maatstaven, normen en regels opgelegd. Sta- ten worden hierdoor beperkt in hun fiscale beleidsvrijheid. Sissie Gonzalez-Fung is in 2013 on- der begeleiding van Arnaud de Graaf begonnen aan een promotieonderzoek naar het spannings- veld tussen autonomie en heteronomie in fiscale beleidskeuze door soevereine staten in het hui- dige mondiale tijdperk. Haar onderzoek richt zich op de ontwikkeling en de invloed van interna- tionaal beleid, zoals tot stand gekomen door de OESO, EU, VN en het IMF, onder de auspiciën van de G20, op de fiscale autonomie. Zij onderzoekt of landen door binnen internationale fora samen te werken in wezen minder autonomie hoeven op te geven dan wanneer zij deze samenwerking niet zouden zoeken. In het verlengde van het onderzoek van Sissie Gonzalez-Fung zal Sophia Murillo onderzoek doen naar de invloed van internationaal beleid op de inkomensherverdeling in ontwikkelingslanden in Latijns-Amerika. In verband met het door haar te verrichten on- derzoek rondde Sophia Murillo in 2013 een LLM over International and European Law af en liep zij een drie maanden stage bij de OESO in Parijs. Uyanga Dorlig is in 2013 als buitenpromovenda eveneens onder begeleiding van Arnaud de Graaf aan een promotieonderzoek begonnen. Haar onderzoek is gericht op de rol van internationale organisaties bij de totstandkoming en vormge- ving van de directe belastingwetgeving van een drietal voormalige communistische landen ten tijde dat zij de stap maakten van een overheids- naar een marktgestuurde economie. Vanwege deze overgang in tijden van toenemende globalisatie, lijken deze landen namelijk meer vatbaar te zijn voor invloeden van buitenaf dan andere landen. Aangezien voor deze drie promotie- onderzoeken inzicht in het functioneren van internationale organisaties en hoe zij verantwoor- ding afleggen van belang is, wordt in de begeleiding van deze promovendi nauw samengewerkt met Ellen Hey, hoogleraar internationaal publiekrecht.

Voor het onderzoeksprogramma is de benoeming van Reinout Kok in 2013 op de bijzondere leerstoel Belastingheffing van multinationale ondernemingen in een globaliserende wereld belangrijk voor de verdere ontwikkeling van dit thema binnen het huidige onderzoeksprogramma en binnen het LBM-speerpunt. Aan deze leerstoel is ook een promotieplek verbonden. Reinout Kok heeft zich opgeworpen om als kwartiermaker van het onderzoeksprogramma Fiscale Autonomie en haar grenzen te fungeren bij de ontwikkeling van het LBM onderzoeksspeerpunt. In oktober 2013 heeft een eerste, zeer inspirerende bijeenkomst plaatsgevonden met afgevaardigden van het onderzoeksprogramma Rethinking the Rule of Law in an Era of Globalisation, Privatisation, and Multiculturalisation (Sanne Taekema, Elaine Mak en Jeroen Temperman) en van het onderzoekprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen (Sigrid Hemels, Reinout Kok, Arnaud de Graaf en Ton Stevens).

Omdat landen ieder voor hun eigen belastingheffing niet de multinational maar de daaruit bestaande entiteiten in de heffing betrekken (zogenoemde separate entity-benadering) zijn multinationals in staat om hun belastingdruk te minimaliseren door zogeheten Base Erosion & Profit Shifting (in de fiscale wereld inmiddels bekend als BEPS). Op 14 februari 2013 publiceerde de OESO op verzoek van de G20 een rapport waarin zij BEPS beschreef. Vervolgens presenteerde de OESO op 19 juli 2013 een concreet actieplan gericht tegen BEPS met een ambitieus tijdsplan. De publieke opinie, politiek en media, was zowel in binnen- als buitenland ook zeer in de ban van al dan niet vermeende belastingontwijking door multinationals. Daarachter lag ook een geïntensiverde belastingconcurrentie als aantrekkelijke vestigingslocatie door staten als het Verenigd Koninkrijk ('open for business'), waarbij het fiscaal aantrekkelijk maken van het eigen land werd gecombineerd met het zwart maken van andere landen als Nederland. Het thema raakt echter niet slechts fiscaal met elkaar concurrerende westerse landen, maar nadrukkelijk ook arme landen en opkomende economieën.

Presentatie Maikel Evers tijdens de Trilateral Meeting of the UK, Irish and Netherlands Branches of the International Fiscal Association in Londen

Diverse onderzoekers uit het onderzoeksprogramma hielden zich al met dit thema bezig voordat het zo hoog op de agenda van internationale organisaties, de politiek en de media stond. Daardoor kon ook direct op dit maatschappelijke debat worden ingesprongen, zonder het onderliggende, diepgaande wetenschappelijke onderzoek te verwaarlozen: wetenschappelijke kennis kon binnen dit thema optimaal worden gevaloriseerd. In dit kader hebben Arnaud de Graaf en Maarten de Wilde in 2013 een nieuwe EFS post master opgezet. Deze nieuwe, aan BEPS gewijde post master, gaat in maart 2014 van start.

De oratie die Arnaud de Graaf in november 2012 hield met de titel 'Excessieve gedragingen en internationaal fiscaal beleid' leidde begin 2013 tot publicaties in het MBB, EC Tax Review en een boekuitgave van zijn oratie bij SDU. Het aan het onderwerp agressieve tax planning besteedde EFS-seminar van december 2012 kreeg in juni 2013 een vervolg. Samen met Klaus Heine, professor of Law and Economics en verbonden aan het ESL onderzoeksprogramma Behavioural Approaches to Contract and Tort organiseerde Arnaud de Graaf vanuit de EFS een interdisciplinair Engelstalig congres met de titel 'Company tax integration in the European Union - a necessary step to neutralise 'excessive' behavior within the EU'. Arnaud de Graaf, Klaus Heine en Han Kogels zaten deze conferentie voor. Sprekers waren vertegenwoordigers van het OESO-secretariaat en de Europese Commissie en wetenschappers van de ESE, Universiteit Göttingen en ESL. Van dit congres werd verslag gedaan in het WFR en EC Tax Review. De bijdragen van de wetenschappers zullen verschijnen in het tweede nummer van Erasmus Law Review van 2014.

Het congres bood Maarten de Wilde de gelegenheid om kritisch commentaar te geven op het voorstel van de Europese Commissie voor Corporate Common Consolidated Tax Base (CCCTB) als antwoord op de excessieve gedragingen van multinationals. In zijn proefschrift zal Maarten de Wilde zijn ideeën ontvouwen als antwoord op de huidige BEPS-problematiek. Maarten de Wilde is inmiddels in de afrondende fase van zijn promotie-onderzoek over hoe staten multinationals in de huidige globaliserende economie op non-discriminatoire en economisch efficiënte wijze in de winstbelastingheffing zouden kunnen betrekken. Een vraag die in het kader van de BEPS-discussie actueler dan ooit is. Hij gaat in de eerste plaats in op de vraag hoe staten, bijvoorbeeld de lidstaten van de Europese Unie, hun heffingssysteem eenzijdig zouden kunnen inrichten zonder binnenlandse en grensoverschrijdende economische activiteiten aan een verschillende belastingdruk te onderwerpen. Binnen de EU zijn lidstaten hier krachtens de verkeersvrijheden in essentie toe gehouden. Hier raakt het onderzoek vragen over de doorwerking van het primaire Unierecht in de (inter)nationale heffingssystemen van staten. Hij gaat tevens in op de vraag hoe staten hun heffingssystemen op de meest efficiënte wijze onderling zouden kunnen afstemmen. Dit om fiscaal geïnitieerde verstoringen in multinationale ondernemersbeslissingen door onderlinge verschillen tussen de heffingssystemen van staten (dispariteiten of 'mismatches'), zo goed mogelijk weg te nemen. Coördinatie creëert onderlinge afhankelijkheid en raakt daarmee de grenzen van de soevereiniteit van staten. In zijn promotie-onderzoek tracht Maarten de Wilde bouwstenen (subject, object, allocatie) aan te reiken voor de inrichting van een dergelijk gecoördineerd heffingssysteem.

Eveneens in het BEPS-thema spraken Maikel Evers en Sigrid Hemels op een door Allen & Overy Amsterdam georganiseerd seminar over het Nederlandse vestigingsklimaat in mondiale context. Maikel Evers sprak over BEPS in relatie tot het Nederlandse vestigingsklimaat en Sigrid Hemels besprak de internationale context waarin de BEPS-discussie plaatsvindt. Sigrid Hemels heeft ook deelgenomen aan de ronde-tafel 'Het fiscale vestigingsklimaat' tijdens de opening van het Academisch jaar 2013-2014 van de Belastingdienst. Maikel Evers hield tijdens de Trilateral Meeting op 16 en 17 mei 2013 van de the UK, Irish en Netherlands Branches of the International Fiscal Association in Londen de lezing 'BEPS: From Tax Competition to Tax Monopoly?'. Het aan de ESE verbonden Fiscaal Economisch Instituut organiseerde samen met de fiscale studievereniging R.F.V. Christiaanse Taxateur een congres op 21 juni 2013 met de titel 'Ongewenste belastingontwijking? De jacht naar een fair share'. Tijdens dit congres sprak Arnaud de Graaf over het oneigenlijk gebruik door multinationals van belastingverdragen (BEPS action item no. 6). De bijdragen zijn vervolgens eind 2013 in een door de SDU uitgegeven bundel verschenen. Voorts waren diverse bijdragen van de Vriendenbundel voor Henk van Arendonk ter gelegenheid van zijn emiritaat gewijd aan BEPS-onderwerpen. Arnaud de Graaf en Gijs Fibbe schreven over internationale ontwikkelingen om belastingminimalisatie door het gebruik van hybride entiteiten en financieringen tegen te gaan (BEPS action item no. 2). Vanwege zijn verbondenheid aan het ministerie van Financien en zijn betrokkenheid vanuit het ministerie bij de totstandkoming van het OESO-rapport Hybrid Mismatch Arrangements vroeg het OESO-secretariaat Arnaud de Graaf

als panellid in de *Session on Neutralising the effects of Hybrid Mismatch Arrangements* tijdens 18th Annual Tax Treaty Meeting op 26 september 2013 te Parijs.

Hybride entiteiten staan in de belangstelling door de BEPS-discussie. Binnen het onderzoeksprogramma wordt hier al langer onderzoek naar gedaan. Ton Stevens en Gijs Fibbe hebben in 2013 hun onderzoek naar de reikwijdte van de autonomie van Nederland bij de fiscale classificatie van buitenlandse rechtsvormen onder Europees recht en belastingverdragen, in het bijzonder hybride entiteiten, afgerond. Het onderzoek laat zien dat er in de EU-richtlijnen nog weinig aandacht is voor de belastingheffing van hybride entiteiten en bovendien weinig EU-lidstaten zijn die deze bepalingen in hun nationale wet implementeren: het onderzoek wordt dan ook afgesloten met een aantal concrete aanpassingsvoorstellen. Dit thema heeft een extra lading gekregen nu het ook onderdeel is van de BEPS-actieplannen van de Europese Unie en de OESO. Het uit dit onderzoek voortkomende boek *Hybrid entities and EU directives* wordt in het voorjaar van 2014 in de EUcotax serie gepubliceerd en zal ook onderdeel van een seminar zijn dat het onderzoeksprogramma samen met de fiscaal economen van de ESE in het kader van de Stichting Europese Fiscale Studies zal organiseren.

Gijs Fibbe, Ton Stevens, Auke Lamers (PwC New York/Rotterdam) en Bart Peeters (Universiteit van Brussel) hopen in 2014 hun onderzoek af te ronden naar de lacunes in het OESO beleid ten aanzien van de verdragstoepassing op hybride entiteiten. Dit project, dat al was gestart voordat de OESO bekend maakte actie op dit punt te willen ondernemen, kan een belangrijke bijdrage leveren aan de internationale discussie over hybride entiteiten en belastingontwijking. De resultaten van dit onderzoek worden in 2014 gepubliceerd en overwogen wordt ook omtrent dit onderwerp een apart seminar te organiseren.

Bernard Damsma en Mirjam Koomen houden zich bezig met een thema dat van groot belang is voor multinationale ondernemingen en dat ook in het BEPS-project veel aandacht heeft: transferpricing (BEPS action items no. 8 en 9).² De vraag hoe verrekenprijzen binnen internationale concerns op zakelijke wijze moeten worden vastgesteld zal in de komende jaren in belang blijven toenemen voor bedrijven die in meerdere landen gevestigd zijn. Dit houdt ook mede verband met de toegenomen aandacht van landen voor geldstromen binnen multinationals. Het promotie-onderzoek van Mirjam Koomen gaat over transfer pricing in de Europese Unie. Zij gebruikt het Europese voorstel voor een Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) als toetssteen en is tevens voornemens case studies te doen.

Het voor juristen moeilijk hanteerbare begrippenpaar *fairness* en *fair share* duikt in de BEPS discussie steeds op, zonder dat deze begrippen een wetenschappelijke invulling krijgen. Dit vormde de aanleiding van de paper 'Fairness: A Legal Principle in EU Tax Law?' die Sigrid Hemels in Lund presenteerde tijdens de achtste Group for Research on European and International Taxation (GREIT) Annual Conference 'Principles of Law: Function, Status & Impact in the EU Tax Law' (19-20 juni 2013). Het onderwerp *fairness* biedt diverse mogelijkheden voor verder onderzoek met anderen. Maarten de Wilde heeft in zijn proefschrift een eigen definitie van *fairness* ontwikkeld voor de belastingheffing van multinationale ondernemingen.

Bestrijden van BEPS gaat ook samen met verbetering van informatie-uitwisseling en compliance. In dit kader heeft Sigrid Hemels samen met Marco Fabbri (aan het Rotterdam Institute of Law and Economics verbonden PhD Researcher en Erasmus Mundus Scholar) in 2013 in het internationale tijdschrift *Intertax* een peer reviewed artikel gepubliceerd over een innovatieve wijze om

---

² Zie o.a. Damsma, B.W.A.M. & Lukosz, K. (2013). No Deduction Allowed for Loss under Cross-Guarantee. *International Transfer Pricing Journal*, 2013(July/August), 294-298.

omzetbelastingontwijking te beperken door van BTW-bonnen loterijloten te maken.³ Guido de Bont leverde met prof. Lisette van der Hel- Van Dijk (Nijenrode) een bijdrage aan het *IFA Cahier of Information and Cross Border Cooperation between tax authorities* over de uitwisseling van gegevens tussen soevereine staten.⁴ Het belang van de gegevensuitwisseling en het wegnemen van belemmeringen in dat kader sluit aan bij het programma nu de toenemende globalisering en het vrije verkeer tussen staten tevens gevolgen heeft voor de belastingheffing en daarmee op de daarvoor benodigde gegevens. In de Van Arendonkbundel schreef hij over het doorwerken van het nemo tenetur-beginsel in artikel 6 EVRM op de informatieverplichtingen van een belastingplichtige in Nederland: het Nederlandse belastingrecht wordt beïnvloed door (hogere) internationale rechtsnormen.⁵ Sigrid Hemels heeft tijdens de door het Instituut for Austrian and International Tax Law van de Wirtschafits Universiteät (WU) Wien, het WU Global Tax Policy Center en de Research Council of Norway georganiseerde conferentie "Trends and Players in Tax Policy" van 4- juli 2013 in Rust een presentatie gegeven over Improved International Cooperation.

Voor Leo Neve vormen de ontwikkelingen op het vlak van informatie-uitwisseling aanleiding om onder begeleiding van Arnaud de Graaf en prof. Rob Widdershoven (Universiteit Utrecht) onderzoek te doen naar de positie van belastingplichtigen wanneer informatie automatisch dan wel spontaan of op verzoek wordt uitgewisseld. Met deze vormen informatie-uitwisseling wordt naar zijn mening de rechtspositie van belastingplichtigen ondergeschikt gemaakt aan de efficiency van het proces. Hij vindt dat de verschillende vormen van inlichtingenuitwisseling moeten beantwoorden aan eisen van rechtmatigheid en proportionaliteit. Hij ontwikkelt een normatief kader op basis van algemene rechtsbeginselen en in de constitutionele traditie van staten. Het onderzoek zal aanbevelingen doen voor het vaststellen van procedurele rechten van belastingplichtigen met betrekking tot de drie vormen van inlichtingenuitwisseling.

Het onderzoek van Margot Oenema en Esther Huiskers-Stoop concentreerde zich op compliance, in het bijzonder het horizontaal toezicht. Margot Oenema hoopt in 2014 haar proefschrift over dit thema af te ronden.

1.3 Fiscaal verdragsbeleid en Europees belastingrecht

In 2013 is een aanvang gemaakt met de behandeling van het belastingverdrag tussen Nederland en Duitsland in de Tweede Kamer: dit heeft voor veel ophef gezorgd bij diverse lobbygroepen (gepensioneerden, piloten, grensarbeiders). Ton Stevens heeft namens de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) tweemaal een commentaar op het nieuwe belastingverdrag aangeleverd waarop de staatssecretaris uitvoerig antwoord heeft gegeven op verzoek van de Tweede Kamer.⁶ Daarnaast is Stevens gevraagd om het Nederlandse commentaar op het nieuwe verdrag

---

³ Fabbri, M. & Hemels, S.J.C. (2013). 'Do You Want a Receipt?' Combating VAT and RST Evasion with Lottery Tickets. In *Intertax*, Volume 41, Issue 8/9 (pp. 430-443).

⁴ Bont, G.J.M.E. de & Hel-van Dijk, E.C.J.M. van der (2013). Exchange of information and cross-border cooperation between tax authorities. In *Exchange of Information and Cross Border Cooperation between tax authorities (IFA Cahier, volume 98b)* (pp. 549-566). Den Haag: SDU.

⁵ Bont, G.J.M.E. de (2013). Het nemo-teneturbeginsel in een (internationale) rechtsorde. In A.C.G.A.C. de Graaf & S.J.C. Hemels (Eds.), 'k Moet eerlijk zeggen, Liber Amicorum van Arendonk (pp. 29-38). Den Haag: SDU.

⁶ O.a. gepubliceerd in NTFR 2014/553.

te schrijven voor het prestigieuze Duitse losbladige commentaar *Debatin/Wassermeyer, DBA-Kommentar*. Ook sprak hij tijdens de IFA-Reginalkonferenz op 7 november 2013 over het nieuwe Nederlands-Duitse belastingverdrag aan de Universität Osnabrück. Ook de Universiteit van Maastricht wijdde een symposium aan het nieuwe Nederlands-Duitse belastingverdrag. Tijdens dit congres gaf Arnaud de Graaf de Nederlandse kijk op de antimisbruikbepaling in dit verdrag.

Het door Ton Stevens begeleide promotieonderzoek van Richard Snoeij is gericht op de fiscale aspecten van staatsfondsen (ook wel bekend als Sovereign Wealth Funds) in een internationaal verband. Het gezamenlijke vermogen van staatsfondsen is in het afgelopen decennium sterk toegenomen en wordt momenteel geschat op meer dan USD 6 triljoen. Een vraag die in het onderzoek centraal staat is of internationaal publiekrecht anders dan belastingverdragen, de fiscale autonomie van een

bronstaat kan beperken voor wat betreft de belastingheffing van buitenlandse staatsfondsen. In het onderzoek wordt verder onder meer aandacht besteed aan de invloed van het fenomeen staatsfondsen op (i) het fiscale verdragsbeleid van bronstaten (ii) de inrichting van belastingverdragen en (iii) de vormgeving van het nationale belastingrecht in bronstaten. Derhalve heeft het onderzoek enerzijds betrekking op de (mogelijke) invloed van het internationale recht op het nationale belastingrecht van bronstaten. Anderzijds heeft het onderzoek betrekking op de invloed van het bestaan van staatsfondsen op het (internationale) belastingrecht van bronstaten.

Het onderzoeksprogramma houdt zich niet alleen met de verhouding tussen de Nederlandse autonomie en internationale belastingverdragen bezig, maar nadrukkelijk ook met de beperkingen die het Europese recht aan de fiscale autonomie oplegt. Erik Ros doet promotie-onderzoek naar de introductie en vormgeving van het burgerschap van de EU en de gevolgen daarvan voor de lidstatelijke fiscale autonomie. Hij hoopt zijn proefschrift in 2014 af te ronden. Naar aanleiding van zijn posterpresentatie op de ESL Nieuwjaarborel, was hij door Flora Goudappel uitgenodigd om op 13 maart 2013 in de capita EU citizenship een gastcollege te geven over EU citizenship and taxation.

Henk Van Arendonk hield op 8 maart 2013 de Academische Winterlezing 2013, getiteld 'Europese samenwerking... wat is er nog over van de fiscale soevereiniteit?' Hij ging in op wat de financiële en eurocrisis betekenen voor de fiscale soevereiniteit van de lidstaten. Hoe kijken instellingen als Europese Commissie, Europees Parlement en het Hof van Justitie naar die fiscale soevereiniteit en wat gaan de in 2012 genomen Europese maatregelen c.q. plannen betekenen voor de fiscale soevereiniteit in de toekomst?

Erwin Nijkeuter onderzoekt de invloed van het Europese recht op de Nederlandse belastingwetgeving. Zijn publicaties en presentaties bevinden zich op het snijvlak van nationaal en internationaal belastingrecht, waarbij hij vaak ook beoordeelt in hoeverre er sprake is van een Europese component. Maarten de Wilde en Erwin Nijkeuter hebben in 2013 een veelbesproken tweeluik gepubliceerd over de rangorde in de verdragsvrijheden.⁷ Naar dit artikel is minder dan een jaar na publicatie al veel verwezen in andere publicaties. Ook hebben zij hier internationaal over gepubliceerd.⁸ Ben Kiekebeld schreef eveneens een artikel over dit onderwerp.⁹ In 2013 trad hij ook diverse malen als spreker op over dit onderwerp. Hij is voorzitter van de sectie Europees fiscaal recht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs.

Sigrid Hemels was op 23 november 2013 tijdens de conferentie 'Recent and Pending Tax cases of the ECJ' aan de Wirtschafits Universität Wien (WU, 21-23 november) discussant in het uit Julianne Kokott (AG ECJ), Melchoir Wathelet (AG ECJ), Richard Lyall (Europese Commissie), Philip Baker QC en Michael Lang (WU) bestaande panel over recent trends in ECJ case law.¹⁰

Walter de Wit is in 2013 benoemd op de bijzondere leerstoel Internationaal en Europees douanerecht. Aan deze leerstoel is ook financiering voor een reguliere promovendus gekoppeld en er is ook al belangstelling van een buitenpromovendus om over dit onderwerp een proefschrift te schrijven. Walter de Wit is betrokken geweest bij de ontwikkeling van de masteropleiding Douane, die werd aangeboden door een bijzonder samenwerkingsverband van de faculteit Techniek, Bestuur en Management van de TU Delft, de ESL en de ESE van Erasmus Universiteit Rotterdam (via de Stichting EFS), en de faculteit Innovation Sciences van de TU Eindhoven, in nauwe samenwerking met de Nederlandse Douane en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven.¹¹

2 Lokale belastingheffing in de 21^e eeuw: een rechtsvergelijkende analyse van de lokale fiscale autonomie

Het onderzoek binnen dit thema wordt verzorgd door Miguel de Jonckheere, Arjen Schep, Anneke Monsma en Ferry Makkinga. De drie eerstgenoemden doen dit onderzoek vanuit het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van

⁷ E. Nijkeuter en M.F. de Wilde (2013). 'Met de kennis van nu...' (deel I). Weekblad Fiscaal Recht, 142(6986), 138-144 en E. Nijkeuter en M.F. de Wilde (2013). 'Met de kennis van nu...' (deel II) Over FII 2, gewezen arresten en wat mogelijk nog volgt. Weekblad Fiscaal Recht, 142(6987), 185-197.

⁸ Wilde, M.F. de & Nijkeuter, E. (2013). FII 2 and the Applicable Freedoms of Movement in Third Country Situations. EC Tax Review, 22(5), 250-257).

⁹ Kiekebeld, B.J. (2013). Kapitaalverkeer versus vestiging: eindelijk echt duidelijk? NTFR Beschouwingen.

¹⁰ De discussie tijdens de conferentie is vastgelegd in Lee Sheppard, Pending Cases in the European Court of Justice, Tax Notes International, December 23, 2013, p. 1063-1068.

¹¹ Zie voor het persbericht dat het Ministerie van Financiën hierover heeft gepubliceerd: http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/05/03/start-wetenschappelijke-douaneopleiding.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-financi%C3%ABn&ns_channel=att..

Lokale overheden (ESBL: www.esbl.nl).¹² Zij hebben, zeker vergeleken met de andere onderzoekers in het programma, relatief grote onderzoeksaanstellingen. Het ESBL wordt volledig extern bekostigd door de Stichting J.H. Christiaanse, een financiering waar het onderzoeksprogramma zeer erkentelijk voor is.

Lokale belastingen worden door de overheveling van taken aan lagere overheden steeds belangrijker. Binnen de fiscaliteit is dit echter een onderbelicht gebied. Daarom is het uniek en van groot belang dat op de Erasmus School of Law door het ESBL juridisch onderzoek wordt gedaan naar Nederlandse en Europese lokale belastingen. Dit weerspiegelt zich ook in het onderwijsprogramma van de opleiding fiscaal recht. Als enige fiscaal-juridische opleiding in Nederland omvat deze een vak heffingen lokale overheden. Dit vak wordt verzorgd door Ferry Makkinga, waardoor aansluiting met het onderzoek van het ESBL gewaarborgd is. Het onderzoek richt zich onder meer op de fiscale bevoegdheid van de lokale wetgever (gemeente en waterschap) en de beperkingen aan die bevoegdheid door wet en jurisprudentie. De afgelopen jaren heeft het onderzoek steeds nadrukkelijker een internationale dimensie gekregen, vooral na de komst van prof. dr. M.J.M. (Miguel) de Jonckheere, tevens hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel. De medewerkers van het ESBL publiceren nadrukkelijk niet alleen in wetenschappelijke tijdschriften, maar ook in vakbladen als Belastingblad en Interlokaal, om zo de opgedane kennis ook onder lagere overheden te kunnen verspreiden. Valorisatie is een belangrijke taak van het ESBL.

2.1 *Rechtsvergelijkend onderzoek naar de (grenzen van de) lokale fiscale bevoegdheid*

Vanaf 2013 houdt het ESBL zich binnen het onderzoeksprogramma bezig met een door Miguel de Jonckheere geïnitieerd project dat het onderzoek naar de omvang van de lokale fiscale bevoegdheid in verschillende Europese landen combineert met een onderzoek naar regels en beginselen die in deze landen de grenzen van de lokale fiscale bevoegdheid bepalen. Het wordt afgerond met de vraag of er een relatie is tussen eventuele verschillen in de invulling van de bevoegdheidsbeperkende beginselen en de omvang van de lokale fiscale autonomie. De bedoeling van dit onderzoek is een rechtsvergelijkende analyse van de lokale fiscale autonomie, van de beginselen die de omvang van die lokale belastingbevoegdheid begrenzen, zoals gelijkheid en evenredigheid en van de eventuele relatie tussen beide. Dit fundamenteel wetenschappelijke onderzoek sluit aan bij het onderzoeksthema van het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen en bij de internationale dimensie die het onderzoeksprogramma en het ESBL beogen.

In 2013 heeft het ESBL het artikel 'Open versus gesloten belastingstelsel: een vergelijkende studie van gemeentebelastingen in België en Nederland' gepubliceerd in het Vlaamse peer-reviewed tijdschrift Lokale en Regionale Belastingen (LRB) 2013, nr 3-4. Het artikel biedt een overzicht en analyse van de geldende fiscaal-juridische stelsels voor lokale belastingen in beide landen en de verschillen tussen die twee. Onder meer komt aan de orde het verschil tussen een open en gesloten stelsel van lokale belastingen en de (wijze van) toetsing van lokale regelgeving door middel van preventief toezicht en rechtsbescherming bij de rechter.

Tevens heeft het ESBL ook in 2013 een bijdrage geleverd aan de Belgische studiedag over lokale belastingen in de vorm van twee artikelen over lokale bedrijfsbelastingen. Voor Nederland is Anneke Monsma ingegaan op bedrijfsgerelateerde lokale belastingen, waarbij is ingezoomd op gemeentelijke belastingen. Hoewel specifieke bedrijfsbelastingen anders dan in België in Nederland niet bestaan - mede vanwege het gesloten belastingstelsel en het verbod op heffing naar inkomen, winst of vermogen- zijn er wel gemeentelijke heffingen aan te wijzen die in verband kunnen worden gebracht met bedrijven, bijvoorbeeld omdat het bedrijf belastingplichtig is, er bedrijfsmiddelen in de heffing worden betrokken, of de heffing gedifferentieerd wordt naar bedrijfsgerelateerde gegevens. Voor Frankrijk heeft Miguel de Jonckheere de lokale bedrijfsgerela-

---

¹² Het ESBL heeft ook een eigen, uitgebreid jaarverslag gemaakt, getiteld 'Activiteitenverslag 2013 en plannen voor 2014'.

teerde heffingen besproken en voor België hebben Vlaamse auteurs dit gedaan, zodat het Jaarboek Lokale en Regionale belastingen 2012-2013 een mooi overzicht biedt van de lokale bedrijfsbelastingen en hun regels in België, Nederland en Frankrijk. In Nederland hebben Miguel de Jonckheere en Anneke Monsma een kort overzichtsartikel gepubliceerd over de voornaamste overeenkomsten, verschillen en bijzonderheden in de lokale belastingstelsels van België en Nederland.¹³ Miguel de Jonckheere heeft aan de Van Arendonkbundel bijgedragen met het artikel 'De invloed van 30 jaar staatshervorming op de fiscale autonomie van Belgische gemeenten'.¹⁴

Anneke Monsma doet binnen dit thema een rechtsvergelijkend onderzoek naar de lokale fiscale autonomie in Europees perspectief. Centraal staat de vraag hoe het algemene beginsel van behoorlijke wetgeving détournement de pouvoir in tenminste twee Europese landen in de lokale fiscaliteit worden ingevuld en getoetst door de rechter. Miguel de Jonckheere (EUR en VU Brussel) en Sigrid Hemels (EUR) zijn haar promotoren en Elaine Mak (EUR) en Mark Delanote (Universiteit Gent) hebben zitting in haar begeleidingscommissie. Parallel zal, eveneens onder begeleiding van Miguel de Jonckheere, Kristel Rossignol aan de Vrije Universiteit Brussel onderzoeken of het in België gehanteerde beginsel van belastingvrijdom voor overheidsgoederen ten aanzien van lokale belastingen niet vooral is ingegeven door de fiscale autonomie van de lokale overheden, en dus wellicht niet of veel minder aan de orde zou zijn in een gesloten systeem. Henk van Arendonk is lid van haar doctorale begeleidingscommissie, hetgeen een aanvullende link geeft met het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen.

2.2 Vergoedingen van kosten van voorzieningen in de openbare ruimte

De promotie van Arjen Schep in 2012,¹⁵ heeft geleid tot nieuwe onderzoeksaanvragen en publicaties op het onderzoeksterrein van het promotie-onderzoek. Zo deed Arjen op verzoek van het Planbureau voor de leefomgeving onderzoek naar de mogelijke rol van baatbelasting in een organische ruimtelijke ontwikkeling. In het uiteindelijke rapport van het Planbureau voor de leefomgeving wordt ook veel veelvuldig naar zijn proefschrift verwezen.¹⁶ Ook deed Arjen op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu onderzoek naar bestaande en nieuwe bekostigingsmogelijkheden voor programma's uit de Omgevingswet. In dit laatste onderzoek wordt verkend welke elementen een ideaal bekostigingsinstrument moet bevatten en of er wellicht een nieuw bekostigingsinstrument kan worden ontwikkeld, rekening houdend met die elementen. Dit is een mooi voorbeeld van valorisatie van wetenschappelijk onderzoek. In zijn proefschrift onderzocht Arjen Schep namelijk ook de aspecten rechtvaardigheid, rechtszekerheid en doelmatigheid van diverse bekostigingsinstrumenten, gerelateerd aan voorzieningen in de openbare ruimte.

¹³ 'Rariteiten lokale fiscaliteit in België en Nederland', Fiscaal Praktijkblad, 2013, nr. 7, p. 6-9.

¹⁴ 'k Moet eerlijk zeggen, vriendenbundel Henk van Arendonk, (red.) A.C.G.A.C. de Graaf, S.J.C. Hemels en J.C.M. van Sonderen, Den Haag: Sdu 2013, p. 145-160.

¹⁵ Naar evenwichting bijzonder kostenverhaal door gemeenten, Eburon: Delft 2012.

¹⁶ http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL_2014_Bekostiging-van-publieke-voorzieningen-bij-organische-gebiedsontwikkeling_1057.pdf.

In 2013 is de tijdelijke Experimentenwet BI-zones voor de tweede maal geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan heeft de Tweede Kamer besloten een permanente regeling in het leven te roepen voor dit bekostigingsinstrument. Arjen Schep heeft dit wetsvoorstel becommentarieerd in de vriendenbundel voor Henk van Arendonk¹⁷ en in het Belastingblad.¹⁸ Deze laatste publicatie is tevens als commentaar ingediend in de internetconsultatie op het wetsvoorstel. De internetconsultatie is inmiddels afgesloten en het wetgevingsproces zal nu voortgaan, waarbij het ingediende commentaar zal worden meegenomen.

Tot slot heeft Arjen Schep in opdracht van de Regionale Belastingdienst Drechtsteden het heffen van onroerende zaakbelastingen (OZB) op ondergrondse kabels en leidingen (netwerken van nutsbedrijven) onderzocht. Aanleiding voor dit onderzoek is een voorgenomen wetswijziging als gevolg waarvan gemeenten in de toekomst geen precariobelasting meer kunnen heffen over netwerken van kabels, buizen en leidingen van nutsbedrijven. De primaire vraag waarop in dit onderzoek antwoord is gezocht is of, en zo ja, in hoeverre en op welke wijze het mogelijk is om terzake van de onroerende delen van de genoemde netwerken onroerende-zaakbelastingen te heffen. Het betreft een fiscaal-juridisch onderzoek, dat een leidraad biedt bij het proces dat gemeenten ingaan als zij voor het eerst ook netwerken van nutsbedrijven willen betrekken in de OZB.

2.3 Handboeken, fiscale encyclopedieën en annotaties

Door werkzaamheden als redacteur en auteur voor diverse tijdschriften, handboeken en fiscale encyclopedieën wordt de wetenschappelijke kennis over lokale belastingen zichtbaar gemaakt en verspreid binnen het vakgebied. Daarbij wordt getracht niet alleen encyclopedische kennis te verspreiden (zoals in de Vakstudie en in de NDFR), maar de kennis ook te vertalen naar de praktijk door middel van de annotaties en schriftelijke bijdragen in vaktijdschriften als Belastingblad en LRB en in het handboek lokale belastingen in de 'Wegwijs'-serie.

Ferry Makkinga is vaste annotator voor Belastingblad en Vakstudie-Nieuws en bewerker van Fiscale Encyclopedie "De Vakstudie". Tevens heeft hij zijn onderdelen in de handboeken 'Compendium Gemeentelijke belastingen en de Wet WOZ' en 'Wegwijs in de gemeentelijke belastingheffing en de Wet WOZ' geactualiseerd ten behoeve van een nieuwe herziene druk in 2013. Miguel de Jonckheere is redacteur, auteur en annotator voor het Vlaamse tijdschrift Lokale en Regionale Belastingen (LRB) en heeft enkele handboeken op zijn naam staan, die in 2014 geactualiseerd gaan worden. Arjen Schep is vast annotator voor Vakstudie-Nieuws en bewerker van Fiscale Encyclopedie "De Vakstudie". Anneke Monsma was tot januari 2013 vast annotator voor Vakstudie-Nieuws, en is bewerker van de online fiscale encyclopedie NDFR. Behalve hun vaste medewerkerschappen verzorgen de auteurs op aanvraag ook annotaties in andere vaktijdschriften.

2.4 Studiedagen, voordrachten en kennisoverdracht over de grens

Het ESBL doet niet alleen wetenschappelijk onderzoek, maar wil de kennis over lokale belastingen ook uitdragen en delen met zowel actoren binnen het eigen vakgebied als met het maatschappelijk veld.

---

¹⁷ A.W. Schep, 'Naar een permanente wettelijke regeling voor de BIZ-bijdrage: klaar voor de toekomst?', in: 'k Moet eerlijk zeggen, vriendenbundel Henk van Arendonk, (red.) A.C.G.A.C. de Graaf, S.J.C. Hemels en J.C.M. van Sonderen, Den Haag: Sdu 2013, p. 301-316.

¹⁸ A.W. Schep, 'Van evaluatie naar wetsvoorstel voor de Wet op de bedrijveninvesteringszones', in: Interlokaal 2013, nr.1, Belastingblad 2013/362, p. 1294-1303.

In oktober 2013 heeft het ESBL een studiedag georganiseerd over het formele recht van lokale heffingen. Doel was om enerzijds een overzicht te geven van de geldende wettelijke bepalingen (het juridisch kader) en anderzijds nader in te gaan op actualiteiten. Deskundige sprekers lieten hun licht schijnen over de volgende onderwerpen: onderzoeksbevoegdheden (mr. Jan Batterink), bewijsmiddelen (mr. Hans Scherff), sanctiebevoegdheden (prof. Dr. Guido de Bont), invorderingsmogelijkheden (mr. Arie van Eijdsen), bezwaar en beroep (mr. Hans van Leijenhorst), rechtsvergelijking met Duitsland (dr. Simon

Kempny LL.M.) en rechtsvergelijking met België en Frankrijk (prof. Dr. Miguel de Jonckheere). Dagvoorzitter was wetenschappelijk onderzoeker bij het ESBL mr. A.P. (Anneke) Monsma. De uitgebreide schriftelijke bijdragen van de sprekers worden gebundeld en uitgegeven als ESBL-brochure. Daarnaast werden diverse cursussen WOZ, OZB en aanverwante gemeentelijke heffingen gegeven en wel aan gemeenteambtenaren, belastingadviseurs en de rechterlijke macht. Miguel de Jonckheere en Anneke Monsma hebben bijgedragen aan de jaarlijkse Belgische studiedag over lokale belastingen, die ditmaal het bijzondere thema 'bedrijfsbelastingen' behandelde.

Een bijzonder, internationaal, valorisatieproject was het speciale seminar dat het ESBL ontwikkelde voor een delegatie uit Ethiopië van het Ministerie van Urban Development and Construction over de wijze waarop in Nederland ten behoeve van de heffing van lokale en nationale belastingen lokale overheden onroerende zaken waarderen. Deze bijeenkomst was mede mogelijk door medewerking van de VNG en de Waarderingskamer.

3 Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen

Een ander thema waar het onderzoeksprogramma zich duidelijk mee profileert is fiscale autonomie en haar grenzen in relatie tot kunst, cultuur en goede doelen, daaronder begrepen het mecenaat. Dit thema is niet alleen wetenschappelijk relevant, maar heeft nadrukkelijk ook de aandacht van de media en de politiek. Dit is derhalve bij uitstek een thema waarmee wetenschappelijk onderzoek gevaloriseerd kan worden en waarin over de grenzen van de faculteit, de Erasmus Universiteit en het juridische vakgebied samengewerkt kan worden. Sigrid Hemels, Dick Molenaar, Renate Buijze, Najat Idrissi en Mitra Tydeman houden zich met dit thema bezig.

Binnen dit thema wordt onderzoek gedaan naar de fiscale aspecten van fondsenwerving en filantropie, zowel in de Nederlandse als in de internationale context. De internationale component betreft de fiscale aspecten en belemmeringen voor geven over de grens. Sigrid Hemels heeft promotie-onderzoek naar dit thema geïnitieerd dat momenteel wordt uitgevoerd door haar door de ESL gefinancierde aio Renate Buijze ('tax barriers to cross border charitable giving to cultural institutions'). De doctoraatscommissie bestaat uit prof. dr. A.C.G.A.C. de Graaf (ESL, belastingrecht), prof. dr. S.J.C. Hemels (ESL, belastingrecht), prof. dr. L.C.P.M. Meijs (Rotterdam School of Management/Erasmus Centre of Strategic Philanthropy) en prof. dr. R. van Swaaningen (ESL, EGSL). Het onderzoek van Renate Buijze analyseert de verschillende manieren waarop donateurs gebruik kunnen maken van belastingvoordelen, wanneer zij doneren aan een culturele instelling in het buitenland. Het fiscale beleid van een land speelt hierin de hoofdrol, maar ook bilaterale en multilaterale overeenkomsten tussen landen en particuliere initiatieven oefenen hier invloed op uit. Het spanningsveld tussen de fiscale autonomie van een land en de invloed van derden hierop staat centraal in het onderzoek. Hiermee sluit het onderzoek goed aan bij het onderzoeksprogramma 'Fiscale autonomie en haar grenzen'. Het onderzoek is bovendien interdisciplinair, omdat het zowel gebruik maakt van inzichten uit de fiscale wetenschap als uit de culturele economie. Renate heeft dan ook veel contacten buiten de faculteit, zo maakt ze deel uit

van het seminar over cultural economics van Arjo Klamer (Erasmus School of History, Culture and Communication, ESHCC), waar Sigrid op wat afstand ook bij betrokken is en heeft ze over haar onderzoek contact met onder meer Lucas Meijs van de RSM.

Renate heeft in november 2013 in Museum Boijmans van Beuningen onder de title 'Grensoverschrijdende donaties' haar onderzoek gepresenteerd aan het Boijmans Genootschap. Tijdens deze presentatie werd bevestigd dat de culturele sector verlegen zit om oplossingen die de fiscale barrières voor grensoverschrijdende donaties wegnemen. Ook tijdens de jaarlijkse posterpresentaties ter gelegenheid van de Nieuwjaarsborrel binnen de Erasmus School of Law en het Cultural Economics seminar van Arjo Klamer presenteerde Renate haar onderzoek. Daarnaast heeft Sigrid Hemels met fiscale wetenschappers uit Australië, Duitsland, Oostenrijk en de Verenigde Staten en een medewerkster van de Europese Unie onderzoek gedaan naar fiscale barrières bij grensoverschrijdend geven.¹⁹ Een bijzonder aandachtsgebied zijn de Europeesrechtelijke regels, zoals de voorgestelde richtlijn voor een Europese Stichting en de regels voor giftenaftrek in de voorgestelde richtlijn voor een Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) en Europeesrechtelijke jurisprudentie op het gebied van filantropie en fiscaliteit.²⁰ Deze regels en jurisprudentie bepalen namelijk in belangrijke mate het speelveld waarbinnen Europese landen hun eigen regels kunnen maken.

De internationale component van dit onderzoeksthema bestaat niet alleen uit onderzoek naar geven over de grens, maar ook uit het onderzoek van Dick Molenaar naar de fiscale positie van artiesten en sporters en gezelschappen. Internationale belastingheffing van artiesten en sporters zorgt voor problemen, zoals (gedeeltelijke) dubbele belastingheffing en hoge administratieve lasten. Artikel 17 van het OESO Modelverdrag doet de aanbeveling dat het heffingsrecht voor de inkomsten van deze doelgroepen aan de landen van de optredens (bronlanden) wordt toegewezen, die daarmee hun nationale heffingsregels bevestigd zien. Deze afwijking van de gebruikelijke regels voor bedrijven/zelfstandigen (art. 7) en werknemers (art. 15) zorgt helaas voor veel problemen, maar oplossingen zijn ook voorhanden. Nederland is hierin vooruitstrevend door de meest vergaande oplossingen in de praktijk te brengen. Dick Molenaar wordt internationaal erkend als dé specialist op dit onderwerp.²¹ Hij sprak op diverse internationale conferenties in Spanje en Londen over fiscaliteit en internationale artiesten.²²

Het onderzoek van Sigrid Hemels en Dick Molenaar omvat tevens de fiscaal-juridische invulling van het begrip algemeen nut en algemeen nut beogende instelling (anbi, meervoud anbi's) door

---

¹⁹ S. Heidebauer, S.J.C. Hemels, B.W. Muehlmann, M. Stewart, O. Thömmes and T. Tukic, 'Cross-Border Charitable Giving and Its Tax Limitations', *Bulletin for International Taxation* November 2013, no. 11, p. 611-625.

²⁰ Bijvoorbeeld: *The European Foundation Proposal. An effective, efficient and feasible solution for tax issues related to cross border charitable giving and fundraising?* Lecture in the Lisbon International & European Tax Law Seminars 2013-2014 series at the Law Faculty of the University of Lisbon, Portugal en Hemels, S.J.C. 'Giftenaftrek en goede doelen in de CCCTB' *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 14(6), NTFR 2013/254, p. 1-3.

²¹ Getuige ook zijn internationale publicaties en lezingen op dit gebied, in 2013: Molenaar, D. (2013). Tax planning for incoming team sports players. *Global Sports Law and Taxation Reports*, 4(1-3-2013), 35-40. Molenaar, D. (2013, november 13). Double Taxation and How to Avoid it. Brussel, EuroFIA Training Seminar on Performers; Mobility, Molenaar, D. (2013, april 18). International Artist Taxation. Londen, ABO/IAMA Tax Seminar, Molenaar, D. (2013, januari 12), Molenaar, D. (2013, september 12). VAT rates EU. Vic, Spain, Mercat de la Música Viva.

²² Zie de vorige voetnoot.

de wetgever en de jurisprudentie.²³ Het beogen van een algemeen nut is cruciaal voor het verkrijgen van fiscale faciliteiten. Zoals kenmerkend is voor fiscaal-juridisch onderzoek wordt hierbij niet slechts het fenomeen onderzocht (wat is deze invulling), maar wordt dit ook binnen een normatief kader geplaatst (een kritische beschouwing van de invulling van dit begrip door wetgever en jurisprudentie en aanbevelingen voor verbetering). Wetenschappelijk onderzoek en valorisatie daarvan, lopen daardoor regelmatig gelijk op.²⁴ Vrijwel alle belastingwetten komen in dit onderzoek aan de orde: inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, schenk- en erfbelasting, omzetbelasting, overdrachtsbelasting en energiebelasting. Zo doet Najat Idrissi als buitenpromovenda specifiek onderzoek naar de btw-aspecten van goede doelen en zal Myrta Tydeman zich als buitenpromovenda gaan richten op de fiscale behandeling van religieuze en levensbeschouwelijke organisaties.

Anbi's staan al bijna 10 jaar zeer in de maatschappelijke belangstelling. In Nederland staan momenteel ruim 60.000 anbi's geregistreerd en de meeste Nederlandse burgers en bedrijven donezen wel eens aan een anbi of zijn hier op andere wijze bij betrokken (bijvoorbeeld vrijwilligerswerk, feitelijk donatie van tijd), waardoor de fiscale regelgeving op het gebied van anbi's een grote maatschappelijke impact heeft. Valorisatie en deelname aan het maatschappelijk debat is daarom belangrijk voor dit thema. Zo hebben Sigrid Hemels en Dick Molenaar op 17 juni 2013 deelgenomen aan een door prof. dr. Alexander Rinnooy Kan (UvA) geïnitieerd overleg met hoge ambtenaren van het Ministerie van Financiën over fiscale knelpunten voor de culturele sector. Andere leden van de groep waren prof. dr. Herman van Kesteren van Tilburg University en mr. Anita Nijboer, tax partner bij PwC. Aan de bespreking van 17 juni is een voorbereidende bespreking voorafgegaan en hier is een gezamenlijke notitie voor gemaakt. Daarnaast was Sigrid Hemels penvoerder van het commentaar van de Nederlandse Orde van belastingadviseurs op de nieuwe transparantie-eisen in de concept- Uitvoeringsregeling AWR.²⁵ Naar aanleiding van dit

---

²³ Bijvoorbeeld: Hemels, S.J.C., 'Open anbi-norm in de enkelvoudige of meervoudige kamer: een toetsing' In: J.P. Boer (red.), 'Kwaliteit van belastingrechtspraak belicht', Den Haag: Sdu 2013, p. 95-102 en de diverse annotaties van Dick Molenaar in het NTFR, om slechts een aantal voorbeelden te noemen: Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Breda. (11-09-2012), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-7, LJV BY1791, (Harmonie is geen ANBI omdat plezier leden voorop staat), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Leeuwarden. (15-11-2012), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-305, LJV BY6181, (Muziekvereniging wordt terecht niet aangemerkt als ANBI), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (17-10-2013), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-2068, 12/000652, (Scientology Kerk dient als ANBI te worden aangemerkt), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-07-2013), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-1904, 12/00456, (Stichting zomeractiviteiten voor kinderen aan strand geen ANBI), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (29-08-2013), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-2069, 12/00464, (Stichting die jeugdclubs exploiteert is geen ANBI), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Den Bosch. (07-06-2013), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-1380, 12/00662, (Kerkgenootschap kan niet worden aangemerkt als ANBI), Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (30-05-2013), Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht 2013-2376, 13/00984, (Stichting die muziekfestival organiseert, is geen ANBI).

²⁴ Bijvoorbeeld: Hemels, S.J.C. 'Pieken en dalen in belastingsubsidies voor cultuur' Boekman 97: De Staat van Cultuur. Lancering Cultuurindex Nederland Boekmanstichting/Sociaal en Cultureel Planbureau 2013, p. 142-146, Hemels, S.J.C. 'Belastingen als middel voor kunstbeleid' Liberaal Reveil oktober 2013 (3), p. 181-186, Hemels, S.J.C., 'Wijzigingen voor ANBI's per 1 januari 2014' Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN) november 2013, artikelnummer 58, p. 3-9, Hemels, S.J.C. 'Giftenaftrek afschaffen ten bate van vooringevulde aangifte?' Weekblad fiscaal recht 7015, 12 september 2013 (jrg. 142), p. 1057-1061 en Molenaar, D. (2013, januari 12). Seminar 'Geefwet een jaar later: wat zijn de kansen voor de popsector? De Oosterpoort, Eurosonic Noorderslag 2013.

²⁵

http://www.nob.net/nob leden/Actueel/Vacature_coordinator_voor_het_bureau_opleidingen/Congres-%E2%80%98de_DGA_en_zijn_BV%E2%80%99/Commentaar_ANBIs_en_UR_AWR_1994.

commentaar zijn er een aantal aanpassingen gemaakt in de definitieve uitvoeringsregeling. Tevens heeft ze in oktober 2013 het anbi-commentaar geleverd in het commentaar van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op het wetsvoorstel overige Fiscale Maatregelen 2014 en de nota van wijziging bij dit wetsvoorstel. In het najaar van 2013 heeft Sigrid Hemels deelgenomen aan een overleg van afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs en de Belastingdienst over knelpunten en onduidelijkheden in de per 1 januari 2014 in werking getreden transparantieregels voor anbi's en meegewerkt aan de voor die bijeenkomst gemaakte knelpuntennotitie.

Daarnaast hebben Sigrid Hemels en Dick Molenaar deelgenomen aan een rondetafelgesprek over de concept Code Cultural Governance, die later in 2013 in definitieve vorm aan de Minister van OCW, Jet Bussemaker, is aangeboden. Tevens nam ze vanwege haar expertise op het gebied van de Geefwet deel aan een paneldiscussie tijdens de expertmeeting over de gevolgen van overheidsbezuinigingen op de ontwikkelingssector die het NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling) op 9 december 2013 samen met Geven in Nederland (VU) in het Humanity House in Den Haag.²⁷ René Bekkers (hoogleraar VU, Geven in Nederland) presenteerde tijdens deze bijeenkomst recent onderzoek over compensatie van overheidsbezuinigingen door particulieren, de andere panelleden waren Bram van Ojik, (fractievoorzitter GroenLinks in de Tweede Kamer), Anna Chojnacka (1% club) en Deidre Carasso (museum Boijmans van Beuningen). Sigrid Hemels was eveneens betrokken bij een denktank, onder redactie van Theo Schuyt en Elly Mariani (beiden VU), die werkt aan een preadvies aan Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF), de Nederlandse Organisatie Vrijwilligerswerk (NOV) en het Kabinet. Dit preadvies wil een stem geven aan de opkomst van de sector filantropie. Particulier initiatief is springlevend. Particuliere initiatieven zijn de motor achter zeer diverse maatschappelijke bijdragen, die als geheel echter onvoldoende zichtbaar zijn. Enerzijds omdat dit particulier initiatief zichzelf niet presenteert met een heldere boodschap aan derden, niet met één mond spreekt, zich onvoldoende georganiseerd heeft. Anderzijds omdat 'de maatschappij' (politiek, beleid, publiek) geen adequaat beeld van particulier initiatief heeft. Het preadvies wil hierin verandering brengen door de rol van particulier initiatief te onderbouwen en in een context plaatsen. De denktank houdt zich bezig met het beantwoorden van de volgende vraag: hoe kan een visie en missie van particulier initiatief worden geformuleerd? Tot de leden behoren Sigrid Hemels (EUR), Gabriël van de Brink (UvT), Alex Brenninkmeijer, Anneke Stehouwer, Sylvester Eijffinger (UvT), Marnix van Rij, Felix Rottenberg, Theo Camps (UvT), Paul van Oosten (Diaconie Amsterdam), Arno Akkermans (VU) en Lucas Meijs (EUR). Publicatie van het advies is voorzien op de Dag van de Filantropie op 24 april 2014.

Sigrid Hemels, Dick Molenaar en Renate Buijze zijn tevens toezichthouder/bestuurder bij diverse culturele instellingen, waardoor ze ook praktijkervaring hebben met de effecten van fiscale regelgeving op deze sector en de wijze waarop de sector daar mee om gaat.²⁸ Renate Buijze en Sigrid

---

²⁷ Zie voor een verslag: <http://www.ncdo.nl/artikel/overheid-bezuinigt-burger-ook>.

²⁸ Sigrid Hemels is lid van de Raad van Toezicht van het Prins Bernard Cultuurfonds te Amsterdam en het Amsterdam Museum en was tot april 2013 bestuurslid van de Vereniging Kunst Cultuur Recht. Dick Molenaar is lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Melkweg te Amsterdam en de Stichting Architectuur Instituut Rotterdam en bestuurslid van de Stichting Carver in Amsterdam, de Stichting Letteren en Samenleving Rotterdam, de Stichting Acteurscollectief Wunderbaum – Rotterdam (voorzitter), Stichting Motel Mozaique – Rotterdam, Stichting Domestica – Rotterdam, Stichting Echt Lachen – Rotterdam, Stichting

Hemels zijn tevens lid van het Boijmans Genootschap van Boijmans van Beuningen, een denktank van juristen en fiscalisten ten behoeve van het museum.

Er wordt binnen dit deelprogramma op verschillende wijzen samen gewerkt met wetenschappers van buiten de Erasmus School of Law. Hiervoor is al melding gemaakt van de projecten/artikelen die Sigrid Hemels en Dick Molenaar met wetenschappers van andere universiteiten hebben ondernomen/gepubliceerd. Ook op andere wijze wordt kennis gedeeld met wetenschappers uit andere disciplines. Zo neemt Renate Buijze deel aan de wekelijkse seminars van de sectie Cultural Economics and Cultural Entrepreneurship bij de Erasmus School of History Culture and Communication van de Erasmus Universiteit Rotterdam en is Sigrid Hemels verbonden met het Erasmus Centre for Strategic Philanthropy (ECSP), een samenwerkingsverband van de ESE en de RSM. Tevens is Sigrid Hemels lid van de begeleidingscommissie van het tweejaarlijkse onderzoek Geven in Nederland van de werkgroep filantropie van de Vrije Universiteit Amsterdam.

3. DE MENSEN

veel enthousiasme aan het onderzoek gewerkt. Tevens wordt samengewerkt met de onderzoekers van het Fiscaal Economisch Instituut dat is verbonden aan de Erasmus School of Economics (ESE), ondermeer in de Stichting Europese Fiscale Studies.

Aan het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen nemen per 1 januari 2013 17 en per 31 december 14 onderzoekers deel die met een onderzoeksaanstelling verbonden zijn aan de sectie belastingrecht. Daarnaast nemen ook buitenpromovendi, gastonderzoekers en (gast)docenten met alleen een onderwijsaanstelling deel aan het onderzoeksprogramma. In totaal verrichten in 2013 37 personen op enig moment activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Binnen meestal kleine aanstellingen, of zelfs zonder dat sprake is van formele onderzoekstaken, wordt met

3.1 Deelnemers vanuit de sectie belastingrecht

De volgende personen zijn in 2013 vanuit de sectie belastingrecht verbonden aan het onderzoeksprogramma met het navolgend aantal onderzoeksfte's (fte's gebaseerd op berekening voor de procedure Sanderskwalificatie):

- prof.mr.drs. H.P.A.M. van Arendonk	0,4 tot 1 juli 2013, daarna emeritus
- mr. A.J.M Arends (onderwijsaanst.)	p.m.
- prof. dr. G.J.M.E. de Bont	0,08
- dr. E. Boomsluiters (Bachelorcoördinator)	p.m.
- drs. T. Braakman	p.m.
- R. Buijze MA	0,8, per 1 oktober 2013 1,0
- drs. B.W.A.M. Damsma	p.m.
- mr. U. Dorlig (buitenpromovenda)	p.m.
- mr. M. Evers	0,14
- prof. dr. M.W.C. Feteris (0-aanstelling)	p.m.

- mr. dr. G.K. Fibbe derzoeker	0,16 tot 1 mei 2013, daarna gaston-
- mr. W.S. Gonzalez-Fung (buitenpromovenda)	p.m.
- prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	0,16
- mr. J. de Haan (onderwijs)	p.m.
- mr. P. de Haas (buitenpromovenda)	p.m.
- prof. dr. S.J.C. Hemels	0,24
- N. Idrissi LLM (buitenpromovenda)	p.m.
- prof. dr. M.J.M. de Jonckheere (bijz. hoogleraar)	p.m. (0,2 vergoed door Stichting J.H. Christiaanse)
- drs. B.J. Kiekebeld	p.m. (nulaanstelling)
- prof. dr. H.A. Kogels	p.m. (emeritus hoogleraar)
- prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok bijzonder hoogleraar nulaanstelling	0,08 tot 1 augustus 2013, daarna als
- mr. F.J.H.L. Makkinga (onderwijsaanst.)	p.m.
- dr. D. Molenaar (gastonderzoeker)	p.m.
- mr. A.P. Monsma	0,54 (vergoed door ESBL)
- S. Murillo Lopez LLM (buitenpromovenda)	p.m.
- mr. L.E.C. Neve (buitenpromovendus)	p.m.
- mr. dr. E. Nijkeuter	0,08
- mr. M.E. Oenema	0,16
- mr. A.W.M. Roelen (onderwijsaanst.)	p.m., uit dienst 1 september 2013
- mr. E. Ros	0,40
- mr. A.W. Schep	0,9 (vergoed door ESBL)
- mr. R. Snoeij	0,33
- prof. dr. J.C.M. van Sonderen	0,16 (netto: 0,13 ivm aftrek vanwege taak als onderwijsdecaan)
- prof. dr. A.J.A. Stevens	0,12
- mr. W. Verstijnen (onderwijs)	p.m.
- mr. M. de Wilde	p.m.(in 2013 gefinancierd door Lo- yens & Loeff NV)

- prof. mr. W. de Wit (bijzonder hoogleraar) p.m. (nulaanstelling)

3.2 Buitenpromovendi

Aan het onderzoeksprogramma zijn 13 buitenpromovendi verbonden. Zij maken integraal deel uit van het in het kader van het onderzoeksprogramma georganiseerde promovendi-overleg en onderzoeksbijeenkomsten en worden op die wijze actief betrokken bij de activiteiten binnen het onderzoeksprogramma.

- mr. L. Wijsman (gestart in 2005) (promotor prof. dr. M.W.C. Feteris)
- mr. P. De Haas (gestart in 2007) (promotor prof. dr. G.J.M.E. de Bont)
- mr. J.A. Kok (gestart in 2008) (promotor prof. dr. H.A. Kogels)
- mr. A.M.P. Van Velzen (gestart in 2008) (promotor prof. dr. A.J.A. Stevens)
- mr. A. Bosman (gestart in 2008) (promotor prof. dr. A.J.A. Stevens en prof. dr F.P.G. Pötgens)
- mr. E.A.M. Huiskers-Stoop (gestart in 2010) (promotor prof. dr. J.C.M. van Sonderen en Prof. dr. P.A.M. Diekman)
- mr. M. Koomen (gestart in 2010) (promotor prof. dr. S.J.C. Hemels)
- mr. A. van Vugt (gestart in 2011) (promotor prof. dr. A.J.A. Stevens)
- mr. N. Idrissi (gestart in 2012) (promotor prof. dr. S.J.C. Hemels en prof. dr. R.N.G. van der Paardt)
- mr. U. Dorlig (gestart in 2013) (promotor prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf)
- mr. W.S. Gonzalez-Fung (gestart in 2013) (promotor prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf)
- mr. L. Neve (gestart in 2013) (promotor prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf en prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven)
- S. Murillo Lopez LLM (gestart in 2013) (promotor prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf)

3.3 Promotie-onderzoeken in uitvoering

In 2013 waren 19 promovendi bezig met een onderzoek binnen het onderzoeksprogramma. Onderstaand een overzicht van alle promotie-onderzoeken in uitvoering:

- Buijze, R., Donations to the Arts in the Era of Globalization: the role of Tax Incentives for International Charitable Fundraising for the Arts (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. dr. S.J.C. Hemels
- Bosman, A., Art. 21 OESO-modelverdrag (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. A.J.A. Stevens & prof. dr F. P.G. Pötgens
- Dorlig, U., Influence of international tax policies developed by international organisations on the tax autonomy of the former communist countries (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf)

- Evers, M., Relief of source taxation on capital income (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. mr.dr. A.C.G.A.C. de Graaf
- Gonzalez-Fung, W.S. International Policy and Fiscal Autonomy (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf
- Murillo Lopez, S LLM Impact of international Policy on Tax Autonomy of Developing Countries. (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf
- Haas, P. de, Samenloop fiscaal strafrecht en boeterecht (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.mr. G.J.M.E. de Bont
- Huiskers-Stoop, E.A.M., Zelfregulering in de Nederlandse belastingheffing: de overgang naar horizontaal toezicht (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. P.A.M. Diekman & prof.dr. J.C.M. van Sonderen
- Idrissi, N. , BTW en goede doelen (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. dr. S.J.C. Hemels en prof. dr. R.N.G. van der Paardt
- Kok, J., MKB en zetelverplaatsing (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. H.A. Kogels
- Koomen, M., Transfer pricing of intangibles and CCCTB (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. dr. S.J.C. Hemels & drs. B.W.A.M. Damsma
- Monsma, A.P., De beperking van de lokale fiscale regelgevende bevoegdheid door het beginsel van détournement de pouvoir, (promotie-onderzoek in uitvoering) Erasmus Universiteit, Prom./Coprom.: prof. dr. M.J.M. De Jonckheere en prof. dr. S.J.C. Hemels.
- Neve, L., Reporting or withholding. Where are we with automatic exchange of information? (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf en prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven)
- Oenema, M., De formeelrechtelijke aspecten van horizontaal toezicht (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. M.W.C. Feteris
- Ros, E.W. , Burgerschap van de Unie en fiscaliteit. Onderzoek naar invloed uitleg HvJ van vrij verkeersbepalingen, gekoppeld aan burgerschap van de Unie, op fiscaliteit, (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. H.P.A.M. van Arendonk
- Snoeij, R., (international) tax law aspects of sovereign wealth funds (SWF's) (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. A.J.A. Stevens
- Velzen, A.M.P. van, Belastingheffing van internationale ambtenaren (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. A.J.A. Stevens
- Vugt, A. van, De verrekeningsmethode, Prom./coprom.: prof.dr. A.J.A. Stevens
- Wijsman, L., Nemo tenetur in belastingzaken (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. M.W.C. Feteris
- Wilde, M. de, Allocation of tax in a globalizing economy (promotie-onderzoek in uitvoering). Erasmus universiteit, Prom./coprom.: prof.dr. A.J.A. Stevens

4. GEORGANISEERDE SEMINARS EN BIJEENKOMSTEN

Binnen het onderzoeksprogramma zijn in 2013 diverse seminars georganiseerd onder de vlag van de Stichting Europese Fiscale Studies. Tevens is een aantal onderzoeksbijeenkomsten georganiseerd, deels in samenwerking met de fiscaal economen van de ESE.

4.1 Seminars en andere activiteiten in het kader van de Europese Fiscale Studies

Sinds de jaren '90 werken onderzoekers uit het programma met de onderzoekers van het aan de ESE verbonden Fiscaal Economisch Instituut (FEI) samen in de Stichting Europese Fiscale Studies (EFS). EFS heeft tot doel wetenschappelijk postmasteronderwijs en onderzoek op het terrein van het Europese belastingrecht te bevorderen. De aan ESL en ESE verbonden fiscale hoogleraren zijn in 2013 in EFS verband een aantal maal bij elkaar gekomen. Het dagelijks bestuur is in handen van Arnaud de Graaf (voorzitter, ESL) en prof. dr. Peter Kavelaars (secretaris-penningmeester, ESE).

De EFS richt zich op onderwijs en onderzoek op het gebied van Europees en international belastingrecht. In 2013 zijn weer drie postdoctorale opleidingen georganiseerd (Post-Master Directe Belastingen (januari-mei 2013), Post-Master Douane (september 2013-januari 2014) en Post-Master Indirecte Belastingen (september 2013-januari 2014)). Het onderwijs werd verzorgd door docenten van de opleiding Fiscale economie van de ESE, docenten van de opleiding Fiscaal Recht van de ESL, alsmede door externe docenten.

Bovendien heeft de EFS drie binnen het onderzoeksprogramma passende seminars georganiseerd. Deze seminars hadden een hoge opkomst zowel uit de wetenschap als uit de fiscale praktijk.²⁹

Op dinsdag 29 januari 2013 vond het seminar "Ontwikkelingen in de BTW- en douanejurisprudentie bij internationale goederentransacties" plaats. René van de Paardt (EFS/Hoogleraar ESE, FEI/Loyens & Loeff NV) trad op als dagvoorzitter van dit seminar. Marieke van Hilten (A-G bij de Hoge Raad/destijds hoogleraar VU Amsterdam) richtte zich op het onderwerp "Internationale goederentransacties en btw(-jurisprudentie)". Walter de Wit (EY/destijds UvA/thans hoogleraar ESL) ging als tweede spreker in op "Recente ontwikkelingen in het douanerecht". Als laatste spreker sprak John Heezen (Belastingdienst) over "Btw en jachten!!!". Elke inleiding werd afgesloten met een discussie.

²⁹ De handouts van alle bijeenkomsten staan niet meer online.

In samenwerking met Erasmus Law Review vond op 11 juni 2013 de Engelstalige conferentie "Company tax integration in the EU - A necessary step to neutralize 'excessive' behavior within the EU" plaats.³⁰ De organisatie lag in handen van Arnaud de Graaf en prof. dr. Klaus Heine (verbonden aan het ESL programma Behavioral Approaches to Contracts and Torts (BACT)). Zij traden met Han Kogels op als dag-

voorzitters. Achim Pross (OESO) sprak over het onderwerp "ATP by MNE's: OECD action plan". Hendrik Vrijburg (ESE), ging vervolgens in op "ATP by MNE's: The effects on the welfare of states – action needed?". Jaap Walter Tilstra (Europese Commissie) hield een inleiding met als titel "ATP by MNE's: Its impact on domestic enterprises – what to do?". Thushyanthan Baskaran (Universiteit van Göttingen) sprak over het onderwerp "Tax competition within the EU – The economics and empirics of tax competition: a survey of the literature". Maarten de Wilde ging in op "Tax competition within the EU – Is the CCCTB - directive a solution". Anna Sting (promovenda ESL), sprak over "Company tax integration in the EU – How to overcome the current legal obstacles?". Elke inleiding werd afgesloten met een discussie. Aan het einde van de conferentie vond een uitgebreidere discussie plaats waarbij de sprekers plaatsnamen in het panel. De schriftelijke bijdragen van de sprekers worden gepubliceerd in issue 7:1 van Erasmus Law Review.

Op 27 november 2013 vond het Engelstalige seminar "FATCA and automatic exchange of information" plaats met Guido de Bont als dagvoorzitter.³¹ Michèle van der Zande (KPMG Meijburg & Co) sprak over "FATCA and Intergovernmental Agreement (IGA) Overview" en Philip Kerfs (OESO) hield zijn inleiding over "International Developments in Automatic Exchange of Information".

³⁰ Een verslag van het seminar is gepubliceerd in het WFR en EC Tax Review: M.L. Schippers, Company tax integration in the European Union, *WFR* 2013/1165 en M.L. Schippers, Forum - Company tax integration in the European Union, *EC Tax Review* 2013-5.

³¹ Een verslag van het seminar is gepubliceerd in het WFR: M.L. Schippers, FATCA en automatische uitwisseling van informatie, *WFR* 2013/102.

4.2 Onderzoeksbijeenkomsten

4.2.1 Programmabijeenkomst 13 juni 2013

Op 13 juni 2013 is een onderzoeksbijeenkomst gehouden voor alle aan het onderzoeksprogramma fiscale autonomie en haar grenzen verbonden onderzoekers. We hebben het midterm-rapport geëvalueerd: waar moeten we aan werken in de aanloop naar de onderzoeksevaluatie 2009-2014, hoe kunnen we onze output coherenter maken? Wat moeten we aanpassen in onze publicatie-strategie? Hoe zorgen we voor meer peer reviewed internationale publicaties? We hebben de strategie voor de resterende periode van het onderzoeksprogramma bepaald en verder vooruit gekeken naar de toekomst door te spreken over het LMB-speerpunt. Een weerslag van deze bijeenkomst is mede te vinden in paragraaf 2 van dit verslag. Tevens heeft Arnaud de Graaf verteld over zijn ervaringen met de meervoudige onderhandse aanbesteding 'Belastingverdragen met ontwikkelingslanden' van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van het onderzoek belastingverdragen.

4.2.2 Promovendibijeenkomsten

4.2.2.1 Gezamenlijke promovendibijeenkomsten fiscalisten ESL en ESE: 14 februari, 24 mei en 8 november 2013

Op 14 februari 2013 sprak Mark Robben tijdens de gezamenlijke fiscale ESL/ESE promovendi bijeenkomst over zijn onderzoek over de fiscale maatregelen op de huizenmarkt. Hij besprak de essentie van zijn onderzoek, gaf de volkshuisvestelijke achtergrond, schetste het toetsingskader, en stipte de onderzochte regelingen aan. Nadat hij zijn onderzoek had ingeleid, volgde een levendige discussie. De focus lag op het economische hoofdstuk van het proefschrift. Tijdens de discussie vielen verschillen tussen de economen en de juristen op.

Op 24 mei 2013 was de gezamenlijke fiscale ESL/ESE promovendi bijeenkomst gewijd aan het onderzoek dat Esther Huiskers (buitenpromovenda ESL) doet naar de effectiviteit van horizontaal toezicht. In dit onderzoek combineert zij fiscaal juridische analyses met de resultaten van empirisch onderzoek. Zij onderzoekt of horizontaal toezicht, in vergelijking tot het traditionele belastingtoezicht, leidt tot een betere fiscale compliance, meer fiscale zekerheid, minder fiscale compliancekosten en een betere relatie met de Belastingdienst. Omdat haar empirische onderzoeksmethode ook voor andere promovendi erg interessant is, empirisch onderzoek staat nog in de kinderschoenen in de fiscaliteit, heeft Esther in het bijzonder haar hoofdstuk over onderzoeksverantwoording besproken. Hierin legt zij verantwoording af over de onderzoeksmethode(n) die zij heeft gekozen om uiteindelijk haar probleemstelling te beantwoorden. Esther gaf op 24 mei eerst een inleiding op wat empirisch fiscaalrechtelijk onderzoek is. Vervolgens besprak ze de opzet van een empirisch onderzoek, hetgeen ze vervolgens toespitte op haar eigen onderzoek over de effectiviteit van horizontaal toezicht. Ze ging in op de formulering van de probleemstelling, de keuze voor een onderzoeksmethode, het verzamelen van fiscale gegevens en de wijze van uitvoering (inclusief veldwerk en analyses). Esther deelde open haar ervaringen en beantwoordde openhartig de vele vragen, hetgeen voor de aanwezigen, zeker zij die ook empirisch onderzoek willen doen, zeer nuttig was. Het was een zeer vruchtbare bijeenkomst, waarin veel ervaringen zijn uitgewisseld.

Op 8 november 2013 stond de gezamenlijke fiscale promovendi-bijeenkomst van de ESL en de ESE in het teken van de proefpromotie van Yvonne Tigelaar van de ESE, die op 28 november 2013 is gepromoveerd op het onderwerp bedrijfsopvolging. Tijdens deze bijeenkomst heeft Yvonne eerst haar lekenpraatje gehouden en daar feedback op ontvangen. Vervolgens hebben de promovendi haar vragen gesteld over haar onderzoek.

4.2.2.2 Promovendibijeenkomst onderzoeksprogramma fiscale autonomie en haar grenzen 11 december 2013

Naast gezamenlijke bijeenkomsten met de promovendi van de ESE, was er ook in 2013 behoefte aan een bijeenkomst speciaal voor de aan ons onderzoeksprogramma verbonden promovendi. Dit overleg vond plaats op 11 december 2013 en stond onder voorzitterschap van Sigrid Hemels. Deze bijeenkomst had niet zozeer een inhoudelijk karakter, maar meer een procesmatig karakter. De opkomst was groot: 11 promovendi (Anneke Monsma, Mytra Tydeman, Uyanga Dorlig, Leo Neve, Erik Ros, Najat Idrissi, Alice van Vught, Renate Buijze, Richard Snoeij, Anja van Velzen en Maarten de Wilde). Het was zeer prettig dat deze zowel door de promovencoördinator tot eind 2013, Elaine Mak, als de promovencoördinator vanaf 2014, Karin Van Wingerde werd bijgewoond. Karin zal deze taak, die Elaine de afgelopen 4 jaar heeft vervuld, vanaf 1 januari 2014 voor 0,3 van haar tijd vervullen. De promovencoördinator onderhoudt contacten met docenten en promovendi, is betrokken bij de cursussen die de EGSL organiseert en is vertrouwenspersoon voor promovendi. Elaine Mak is vanaf 1 januari 2014 directeur van de EGSL. Zij neemt deel aan het DB-OZ en denkt vanuit de EGSL/promovendi mee over het beleid. Zij neemt de positie over van René van Swaaningen. Overigens zullen reeds samengestelde doctoraatscommissies waarin René zitting heeft niet van samenstelling veranderen.

De bijeenkomst ving aan met een voorstelronde waarbij iedereen kort vertelde over zijn/haar onderzoek, in welke fase zich dit bevond (de variëteit was groot: van promovendi die aan het begin staan tot die bijna klaar zijn en alles daartussen in) en op welke wijze het onderzoek wordt gedaan. De groep fiscale promovendi kent namelijk een grote variëteit aan promotieconstructies: er is maar één 'echte' aio, daarnaast zijn er udio's, buitenpromovendi (waarvan sommigen hun onderzoek deels op de faculteit uitvoeren) en een extern gefinancierde wetenschappelijk onderzoeker. Er is zorg uitgesproken over het feit dat de meest ideale constructie, die van de udio, waarin promotie-onderzoek en het opdoen van onderwijservaring wordt gecombineerd en die erg goed past bij de wensen van de fiscale promovendi en de fiscale sectie, in de faculteit niet meer mogelijk lijkt.

Er is gesproken over de ingewikkelde administratieve processen in de laatste fase van het promotietraject. Elaine en Karin geven aan dat de EGSL bezig is om hopelijk vanaf januari/februari 2014 ondersteuning te bieden in deze fase, ook aan buitenpromovendi. Dit wordt met enthousiasme ontvangen. Er is ook uitgebreid gesproken over het belang van de eerste fase van het onderzoek: het maken van een goede opzet en probleemstelling kost veel tijd, maar dat is geen verloren tijd en helpt in de latere fase van het onderzoek. Alice wijst op het Handboek buiten-promoveren, zij vond dit heel nuttig. Een exemplaar van dit boek is aanwezig op het secretariaat van de fiscale sectie.

Tevens is gesproken over onderzoek doen in het buitenland. Elaine gaf aan dat de EGSL dit aanmoedigt. Zij heeft zelf ook veel buitenlandervaring. Promovendi kunnen een aanvraag doen bij het trustfonds van de EUR. Zij vergoeden maximaal de helft van de kosten, de andere helft moet op andere wijze worden gefinancierd. De faculteit kan in de persoon van Nathalie Weber hulp bieden bij het aanvragen van fondsen. Sigrid wijst op de mogelijkheden die de WU Wien biedt aan buitenlandse onderzoekers, onder meer de Ernst Mach grants en het visiting scholars programma.

We bespraken de positieve ervaringen van Richard, Renate en Anneke met het bespreken van delen van het proefschrift met wetenschappers uit andere delen van de ESL of van andere faculteiten. Dit heeft een meerwaarde voor het onderzoek en het blijkt dat mensen zeer bereidwillig zijn om een promovendus op deze wijze te helpen.

Renate is voorzitter van de JAR, de vereniging voor alle ESL-promovendi, waar als het goed is alle promovendi regelmatig mails van krijgen. Mocht dit niet zo zijn, laat het dan aan Renate weten.

De cursussen van de EGSL staan op de EGSL website. Renate heeft het programma vorig jaar gevolgd, Uyanga volgt dit jaar het Research Lab waarin aan het onderzoeksvoorstel wordt gewerkt. Indien er ruimte in een cursus is, kunnen ook buitenpromovendi hieraan deelnemen. Stuur een email aan de promovendicoördinator, zij zal dan nagaan of deelname mogelijk is.

Elaine wijst op de ESL-promovendilunches, waarin onderzoek wordt gepresenteerd. De voertaal is Engels. Erik wijst er op dat in het Engels presenteren vooral een kwestie van vaker doen is.

Elaine wijst op de facultaire posterpresentatie. Dit is een goede manier om onderzoek aan de faculteit te presenteren en om te netwerken. Naar aanleiding van zijn posterpresentatie vorig jaar heeft Erik bijvoorbeeld gastcollege gegeven bij een vak van Flora Goudappel. Sigrid wijst er op dat de facultaire posterpresentatie kan worden gebruikt als test voor de EATLP posterpresentatie, waarvoor uiterlijk eind februari een concept-poster moet worden ingediend.

Sigrid wijst er op dat voor 2014 een beperkt budget beschikbaar is voor congresbezoek van promovendi en voor editing. Let op: dien eerst een verzoek met kostenbegroting en motivatie in bij Sigrid, en maak pas als je hiervoor goedkeuring hebt gekregen kosten. Elaine geeft aan dat Nathalie Weber contacten onderhoudt met editors, zij kan daar meer informatie over geven.

Slotconclusie was dat het een nuttige bijeenkomst was. Ook volgend jaar zal, naast de inhoudelijke promovendi-overleggen gezamenlijk met de fiscale promovendi van de ESE, ook weer aan het eind van het jaar een promovendi-overleg alleen voor de fiscale promovendi van de ESL worden georganiseerd, waar de promovendicoördinator ook weer voor zal worden uitgenodigd.

5 KENNISMAKING VAN STUDENTEN MET HET ONDERZOEK

Een groot deel van de onderzoekers die verbonden zijn aan het onderzoeksprogramma, geven ook onderwijs in de bachelor en master opleiding fiscaal recht. Het onderzoeksprogramma vindt het belangrijk dat de studenten van deze opleiding in aanraking komen met het binnen het programma verrichte onderzoek. Dit wordt op een aantal wijzen bewerkstelligd.

5.1 Inbedding onderzoek in het onderwijs

In veel vakken komt het in het programma verrichte onderzoek terug. Zo komt het binnen het sub-thema 'Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht' verrichte onderzoek terug in de bachelorvakken vennootschapsbelasting en inleiding internationaal en Europees belastingrecht en in de mastervakken verdieping internationaal belastingrecht, verdieping Europees belastingrecht, verdieping vennootschapsbelasting en de capita selecta van eenmanszaak tot multinationalaal bedrijf. Het onderzoek binnen het thema Lokale belastingheffing in de 21e eeuw komt terug in het bachelorvak Heffingen lokale overheden. Onderzoek in het thema Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen komt terug in het bachelorvak Openbare Financiën en het mastervak schenk-, erf-, overdrachtsbelasting en estate planning.

Naast deze inbedding in vakken, is met ingang van het collegejaar 2012-2013 besloten om het laatste mastervak, het Fiscaal Confrontatievak, zodanig opnieuw in te richten dat het studenten kennis laat maken met wat (fiscale) wetenschapsbeoefening eigenlijk betekent. Het vak is samen met prof. Wibren van de Burg (ESL, onderzoeksprogramma Rethinking the Rule of Law in an Era of Globalisation, Privatisation and Multiculturalisation) geheel opnieuw vormgegeven. Het vak heeft drie leerdoelen. Het eerste doel is dat studenten over de grenzen van het positieve recht kijken en inzicht krijgen in hoe rechtsvergelijking en verschillende niet-juridische disciplines ondersteunend (en vaak zelfs onmisbaar) kunnen zijn bij fiscaalrechtelijk onderzoek. Het tweede doel is het verwerven van inzicht en kennis in de normatieve grondslagen van het belastingrecht. Het derde doel is om de studenten te ondersteunen bij het schrijven van de masterscriptie en ze daarvoor de benodigde methodologische inzichten en vaardigheden bij te brengen. Studenten krijgen inzicht in wetenschappelijke onderzoeksmethoden en dilemma's. Wetenschappers (gepromoveerden en promovendi) vertellen in het vak over hun onderzoek en de dilemma's waar ze mee te maken krijgen. Bovendien moeten studenten ook zelf wetenschappelijke activiteiten verrichten rondom hun eigen scriptie, zoals peer review en een posterpresentatie. Het essay dat een student in het kader van dit vak heeft geschreven, is in december 2013 gepubliceerd in het NTFR.³⁶ Dit vak zal in 2014 voor de tweede keer worden gegeven.

De meest directe link die studenten hebben met het onderzoek uit het onderzoeksprogramma is als zij hun scriptie binnen een van deze thema's schrijven, hetgeen regelmatig voorkomt en ook wordt aangemoedigd. Een masterscriptie over omzetbelasting heeft in 2013 geleid tot een publicatie in het Weekblad Fiscaal recht.³⁷

---

³⁶ J.J. Lamper, De leaserijder en het recht op privacy. NTFR 2013/38, p. 21-25.

³⁷ S. van der Hoeven en T. Braakman, De toekomstige btw-behandeling van vouchers: alles helder? WFR nr. 7021, p. 1257 – 1263.

5.2 Tax Jurisprudence Program (TJP)

In het collegejaar 2010-2011 heeft Guido de Bont het initiatief genomen om samen met het bestuur van de Rotterdamse Fiscalisten Vereniging Christiaanse-Taxateur het Tax Jurisprudence Program (TJP) te starten. Tijdens een aantal bijeenkomsten op woensdagavonden gedurende het college jaar worden fiscale onderwerpen op een interactieve manier uitgediept. Het TJP is bedoeld voor laatstejaars bachelorstudenten en masterstudenten studenten fiscaal recht en fiscale economie die inhoudelijk meer uit hun studie willen halen. Per jaar worden tussen de 20 en 25 studenten voor dit programma geselecteerd. Van die studenten wordt verwacht dat zij een brede inhoudelijke basis en belangstelling hebben, de toegezonden literatuur voorbereiden, elke avond aanwezig zijn, een referaat houden en actief een bijdrage leveren aan het debat. Bij (actieve) deelname waarbij maximaal een sessie mag worden gemist, ontvangen de deelnemers tijdens een afsluitend diner aan het eind van het jaar uit handen van Guido de Bont een deelnamecertificaat. Iedere sessie geven twee studenten een presentatie en wordt het onderwerp van de avond door een belastingadviseur en door een onderzoeker uit het onderzoeksprogramma of van het Fiscaal Economisch Instituut van de ESE besproken. Voor de deelnemers aan het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen vormen deze bijeenkomsten met gemotiveerde studenten een uitgelezen mogelijkheid om studenten kennis te laten maken met het onderzoek binnen het onderzoeksprogramma en om met hen van gedachten te wisselen over hun onderzoek en het doen van wetenschappelijk onderzoek in het algemeen.

Tax Jurisprudence Program introsessie 14 oktober 2013

actieve) deelname waarbij maximaal een sessie mag worden gemist, ontvangen de deelnemers tijdens een afsluitend diner aan het eind van het jaar uit handen van Guido de Bont een deelnamecertificaat. Iedere sessie geven twee studenten een presentatie en wordt het onderwerp van de avond door een belastingadviseur en door een onderzoeker uit het onderzoeksprogramma of van het Fiscaal Economisch Instituut van de ESE besproken.

Voor de deelnemers aan het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen vormen deze bijeenkomsten met gemotiveerde studenten een uitgelezen mogelijkheid om studenten kennis te laten maken met het onderzoek binnen het onderzoeksprogramma en om met hen van gedachten te wisselen over hun onderzoek en het doen van wetenschappelijk onderzoek in het algemeen.

5.3 Publicaties in De Aanslag

Een andere wijze waarop de resultaten van het onderzoeksprogramma met studenten worden gedeeld zijn bijdragen die leden van het onderzoeksprogramma leveren aan het tijdschrift De Aanslag van de Rotterdamse Fiscalisten Vereniging Christiaanse-Taxateur. Het tijdschrift wordt vier keer in het jaar uitgebracht in een oplage van 650 exemplaren. Alle leden ontvangen een magazine. Tevens wordt het verspreid onder alle medewerkers van de sectie belastingrecht van de ESL en het Fiscaal Economisch Instituut BV van de ESE en verscheidene kantoren. Leden van het onderzoeksprogramma leveren zowel inhoudelijke bijdragen als bijdragen over wat het zijn van wetenschapper inhoudt.

In de eerste aanslag van 2013 werd Maarten Feteris geïnterviewd over zijn werk als Raadsheer bij de Hoge Raad en reageerde Maarten de Wilde op de stelling 'Tijdens de verkiezingen van afgelopen september werd opnieuw bewezen dat belastingwijzigingen een groot onderdeel uitmaken van verkiezingsprogramma's. Zou dit wel zo moeten zijn?' Hij vond dat de fiscaliteit onderdeel hoort uit te maken van de verkiezingsprogramma's, omdat het van groot belang is dat de wijze waarop de

staat via heffingen en premies opbrengsten genereert niet onttrokken wordt aan het publieke debat en het democratische proces.

In de tweede aanslag van 2013 schreef Margot Oenema over de Starbucks discussie en de versterking van de fiscale corporate responsibility en fiscale transparantie.

In de laatste Aanslag van 2013 publiceerde Sigrid Hemels de belangrijkste bevindingen uit het peer reviewed artikel dat zij met Marco Fabbri (EDLE) schreef over bestrijding van ontwijking van omzetbelasting door loterijen, met daarbij een verwijzing naar de vindplaats van het gehele artikel.

6. ZICHTBAARHEID VAN HET PROGRAMMA

In 2013 was het programma op diverse wijzen zichtbaar, onder meer via wetenschappelijke artikelen, bijdragen aan conferenties en seminars en bijdrage in de media. Voor een overzicht van alle activiteiten wordt verwezen naar de bijlage. In deze paragraaf wordt een aantal activiteiten nader belicht.

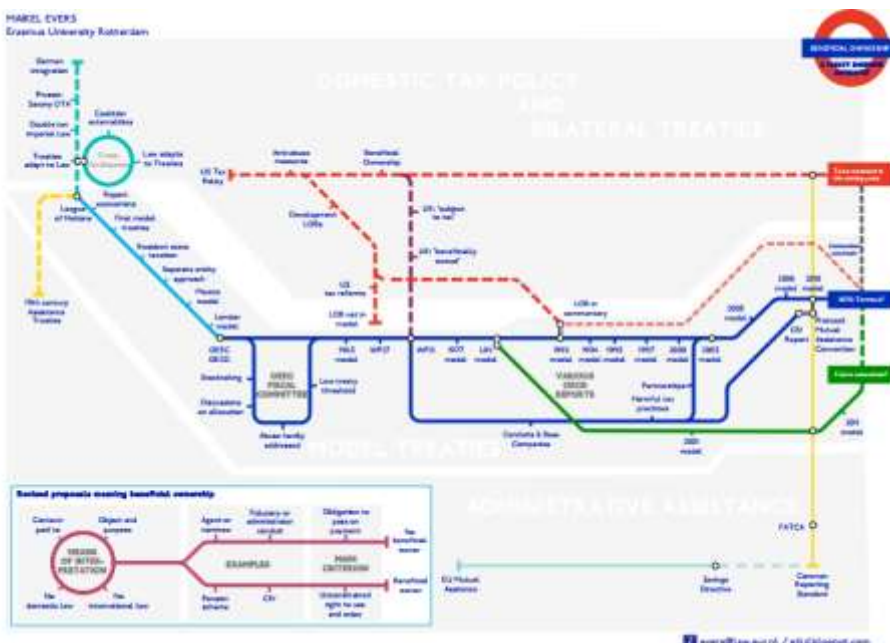
6.1 Kernpublicaties

Publicaties zijn een belangrijk middel om over de resultaten die binnen het onderzoeksprogramma worden behaald, te communiceren. Een lijst van alle output van de deelnemers aan het onderzoeksprogramma zijn opgenomen in tabel 5 van de bijgevoegde annex. Een vijftal kernpublicaties van het afgelopen jaar waren:

- Bont, G.J.M.E. de & Hel-van Dijk, E.C.J.M. van der (2013). Exchange of information and cross-border cooperation between tax authorities. In Exchange of Information and Cross Border Cooperation between tax authorities (IFA Cahier, volume 98b) (pp. 549-566). Den Haag: SDU.
- Evers, M. (2013). Tracing the Origins of the Netherlands' Tax Treaty Network. Intertax, 41(6/7), 375-386.
- Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). International Tax Policy needed to counterbalance the 'Excessive' Behavior of Multinationals. EC Tax Review, 2013(2), 106-110.
- Hemels, S.J.C. & Fabbri, M. (2013). 'Do You Want a Receipt?' Combating VAT and RST Evasion with Lottery Tickets. Intertax, 41(8/9), 430-443 (peer reviewed).
- Wilde, M.F. de & Nijkeuter, E. (2013). FII 2 and the Applicable Freedoms of Movement in Third Country Situations. EC Tax Review, 22(5), 250-257

6.2 Conferenties en lezingen

Door middel van conferenties en lezingen worden de bevindingen die in het kader van het onderzoeksprogramma zijn verworven, gedeeld met andere wetenschappers of een breder publiek. Deze lezingen zijn opgenomen in tabel 5, hierna wordt een aantal lezingen uitgelicht. In paragraaf 4.1 zijn reeds de in 2013 georganiseerde EFS-seminars besproken. Diverse leden van de onderzoeksgroep hebben lezingen gegeven en deelgenomen aan conferenties, vaak met een interdisciplinair of internationaal karakter.

Maikel Evers gaf een aantal direct in het onderzoeksprogramma passende en aan zijn proefschrift gerelateerde internationale lezingen: *Beneficial Ownership: a Treaty Shopping Antidote?* op de internationale EATLP PhD conference 2013 in Leiden, *BEPS: From Tax Competition to Tax Monopoly?* Tijdens de Trilateral

Meeting of the UK, Irish and Netherlands Branches of the International Fiscal Association in Londen en *Early Tax Treaty History* tijdens de OECD Advanced Tax Treaty Outreach Course in Mexico City. Arnaud de Graaf was panellid tijdens de eveneens naadloos in het onderzoeksprogramma passende sessie *Neutralising the effects of Hybrid Mismatch Arrangements* tijdens de 18th Annual Tax Treaty Meeting van de OESO in Parijs. Sigrid Hemels gaf tijdens de 8th GREIT Annual Conference 'Principles of Law: Function, Status & Impact in the EU tax law' in Lund een presentatie getiteld *Fairness: a legal principle in EU tax law?*, in Rust sprak ze tijdens de conferentie Trends and Players in Tax Polic over *Improved International Cooperation* en zat ze in het panel Recent trends in ECJ case law tijdens de conferentie Recent and Pending Cases at the ECJ on Direct Taxation in Wenen. Ton Stevens sprak tijdens de IFA-Reginalkonferenz op 7 november 2013 over het nieuwe Nederlands-Duitse belastingverdrag aan de Universität Osnabrück.

Erwin Nijkeuter werkte mee aan het innovatieve NTFR Journaal waarin hij een webinar gaf over Europees Belastingrecht dat ook op you tube is terug te zien.³⁸

Ook in 2013 heeft een aantal aan het onderzoeksprogramma verbonden promovendi, Renate Buijze, Maikel Evers, Erik Ros en Maarten de Wilde, zijn of haar onderzoek gepresenteerd tijdens de facultaire posterpresentatie en nieuwjaarsreceptie op 17 januari 2013. De poster van Erik Ros werd geselecteerd voor de posterpresentatie op het jaarlijkse EATLP congres dat in 2013 in Lissabon plaatsvond. Hij heeft daar zijn poster aan een internationaal publiek van fiscale wetenschappers gepresenteerd.

³⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=WNvyDpLF5Zk&feature=youtu.be>.

6.3 Onderzoeksprikbord, de Blogspot en Repub/SSRN

De uitkomsten van het onderzoek van het programma worden niet alleen door bijdragen aan artikelen en conferenties gedeeld. Ook via moderne massamedia worden de onderzoeksresultaten op zo breed mogelijke wijze gedeeld. Voor-

beelden zijn de posts met achtergrondinformatie en -documentatie op het weblog van het onderzoeksprogramma.³⁹ Daarnaast is in RePub een verzamelpagina opgenomen van het onderzoek dat in het onderzoeksprogramma fiscale autonomie en haar grenzen wordt verricht.⁴⁰ In deze collectie staan alle publicaties in die in Metis zijn opgenomen als behorende tot het programma Fiscale autonomie en haar grenzen en die zijn geupload in Repub. Daarnaast worden de medewerkers aangemoedigd om hun onderzoek ook op SSRN te publiceren.

Authors for Erasmus University Rotterdam (EUR) - Erasmus School of Law Included in SSRN Top 500 International Law Schools

Updated Monthly - Last Updated on: 02/01/2014

Author	Last 12 Months						All Time					
	Total New Downloads	# of New Papers	New Downloads per paper	Total # of Downloads	Total # of Citations	# of Papers	Total Downloads per paper	Total Citations per paper				
de Wilde, Maarten Floris	159 (26)	3 (9)	15 (56)	303 (43)	0 (31)	10 (17)	30 (76)	0 (16)				
Evers, Maaike	69 (42)	2 (11)	23 (42)	117 (63)	0 (31)	3 (38)	39 (70)	0 (16)				
Graaf, Arnaud de	44 (50)	1 (25)	22 (44)	92 (68)	0 (31)	2 (51)	46 (67)	0 (16)				
Hemels, Sjoerd	493 (11)	2 (11)	27 (32)	1068 (18)	2 (17)	18 (10)	59 (69)	0 (16)				
Stevens, Ton	11 (77)	1 (25)	11 (64)	11 (86)	0 (31)	1 (64)	11 (85)	0 (16)				

Op lokale schaal vormt de publicatiewand in de koffiehoeck van de sectie een effectief middel om met collega's, studenten en bezoekers over het onderzoek van het programma te communiceren., evenals de deelname van promovendi van het programma aan de facultaire posterpresentatie tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst.

³⁹ <http://etld.blogspot.com/>.

⁴⁰ <http://repub.eur.nl/res/col/9795/>.

6.4 Invloed op overheidsbeleid

Leden van het onderzoeksprogramma worden regelmatig op grond van hun expertise geconsulteerd door overheidsorganen.

Sigrid Hemels en Dick Molenaar hebben op 17 juni 2013 samen met prof dr. Herman van Kesteren van Tilburg University en mr. Anita Nijboer, tax partner bij PwC deelgenomen aan een door prof. dr. Alexander Rinnooy Kan (UvA) geïnitieerd overleg met hoge ambtenaren van het Ministerie van Financiën over fiscale knelpunten voor de culturele sector. Daarnaast was Sigrid Hemels penvoerder van het commentaar van de Nederlandse Orde van belastingadviseurs op de nieuwe transparantie-eisen in de concept- Uitvoeringsregeling AWR.⁴¹ Naar aanleiding van dit commentaar zijn er een aantal aanpassingen gemaakt in de definitieve uitvoeringsregeling. Tevens heeft ze in oktober 2013 het anbi-commentaar geleverd in het commentaar van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op het wetsvoorstel overige Fiscale Maatregelen 2014 en de nota van wijziging bij dit wetsvoorstel. In het najaar van 2013 heeft Sigrid Hemels deelgenomen aan een overleg van afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs en de Belastingdienst over knelpunten en onduidelijkheden in de per 1 januari 2014 in werking getreden transparantieregels voor anbi's en meegewerkt aan de voor die bijeenkomst gemaakte knelpuntennotitie. Tevens heeft ze deelgenomen aan een rondetafelgesprek over de concept Code Cultural Governance, die later in 2013 in definitieve vorm aan de Minister van OCW, Jet Bussemaker, is aangeboden.

Ton Stevens heeft namens de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) twee maal een commentaar op het nieuwe belastingverdrag met Duitsland, waar de staatssecretaris van Financiën mede op verzoek van de Tweede Kamer uitgebreid op heeft gereageerd. Het ESBL is diverse malen door lokale overheden gevraagd om expertise op het gebied van belastingheffing door lokale overheden te delen. In opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft Arjen Schep onderzoek gedaan naar de wijze waarop derden gedwongen kunnen worden mee te betalen aan maatregelen die een bestuursorgaan in het kader van een programma op grond van de de Omgevingswet wil treffen om bepaalde doelen voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te bereiken. Ook is Arjen Schep in het kader van onderzoek naar organiseerde gebiedsontwikkeling geïnterviewd door het Planbureau voor de leefomgeving.

Niet alleen de Nederlandse overheid vraagt en gebruikt de expertise van het het onderzoeksprogramma, ook andere overheden weten de weg naar Rotterdam te vinden. Op verzoek van een delegatie uit Ethiopië van het Ministerie van Urban Development and Construction ontwikkelde het ESBL een seminar over de wijze waarop in Nederland ten behoeve van de heffing van lokale en nationale belastingen lokale overheden onroerende zaken waarderen. Naar aanleiding van haar op SSRN geplaatste paper "Trends and Players in Tax Policy in the Netherlands" werd Sigrid Hemels benaderd door Patrick J. Fuchs, analyst van het White House Office of Management and Budget in Washington D.C. die op secondment was bij de U.S. Embassy in The Hague. Hij is op 17 mei 2013 samen met de heer Gilles Everts, Economics Specialist bij de ambassade op de

---

41

http://www.nob.net/nob_leden/Actueel/Vacature_coordinator_voor_het_bureau_opleidingen/Congres-%E2%80%98de_DGA_en_zijn_BV%E2%80%99/Commentaar_ANBIs_en_UR_AWR_1994.

faculteit gekomen om met Sigrid te praten over het Nederlandse belastingstelsel en haar visie daarop. Naar aanleiding van een artikel uit 2011⁴³ werd Sigrid Hemels benaderd door Timo Rauhanen, senior researcher in the Government Institute for Economic Research (VATT) in Helsinki, Finland over een onderzoeksproject over de evaluatie van belastinguitgaven. Zij heeft hem in contact gebracht met een medewerker van het Nederlandse Ministerie van Financiën.

6.5 Optredens in de media

Ook in 2013 hebben diverse leden van het onderzoeksprogramma via uitingen in de populaire media de binnen het onderzoeksprogramma opgedane kennis verspreid onder een breed publiek. Het betrof interviews op de radio en in kranten en tijdschriften. De media weten leden van de onderzoeksgroep goed te vinden.

Arjen Schep is op 7 november geïnterviewd over ondernemersfondsen, lokale belastingen voor ondernemers, door de landelijke radiozender BNR nieuwsradio.⁴⁴

Sigrid Hemels haalde op 30 november de voorpagina (en pagina 4) van het Nederlands Dagblad met een interview over de nieuwe transparantie-regels voor algemeen nut beogende instellingen. Ook in het Reformatorisch Dagblad werd zij op 6 december 2013 gequote over de nieuwe eisen aan goede doelen. Op 5 oktober 2013 werd ze over fiscale aspecten van mecenaat gequote in het Financieel Dagblad in het artikel 'Moderne jazz met modern geld'. NRC Handelsblad quote haar op 20 juli in een artikel over het arrest van de Hoge Raad over de erfbelastinggevolgen van de vererving van een Chinese pot.

Erwin Nijkeuter werd op 23 december 2013 door het Financieele Dagblad geïnterviewd over de prejudiciële vragen die de Hoge Raad op 20 december 2013 aan het Europese Hof van Justitie heeft gesteld over de Europeesrechtelijke houdbaarheid van de Nederlandse dividendbelasting voor buitenlandse particuliere beleggers. De prejudiciële vragen van de Hoge Raad zijn gerelateerd aan stellingen die Erwin Nijkeuter eerder in zijn proefschrift innam.

Ton Stevens is in het Financieele Dagblad en in het Belasting Magazine geïnterviewd over het nieuwe belastingverdrag met Duitsland.

⁴³ Hemels, Sigrid (2011): Ex-Post Evaluation of Tax Legislation in the Netherlands. Svensk Skattetidning, No. 9, pp. 754-764, 2011.

⁴⁴ <http://www.bnr.nl/?player=archieff&fragment=20131107163725300>.

In de goed gelezen elektronische Nieuwsbrief ‘Tax Live’ werd uitgebreid stilgestaan bij het afscheid Henk van Arendonk.⁴⁵ Het stuk bevatte quotes over Van Arendonk van Arie Rijkers, hoogleraar belastingrecht aan Tilburg University, Arnaud de Graaf en Sigrid Hemels.

Het tijdschrift Mr. interviewde in de rubriek Mr. Van de week Maarten Feteris ter gelegenheid van zijn benoeming tot vice-president van de Hoge Raad.

6.6 Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen

Vele leden van de onderzoeksgroep zijn als redactielid, vaste annotator of bewerkster verbonden aan een groot aantal publicaties op fiscaal terrein. Voor de onderzoeksgroep is dit een goede manier om naar buiten te treden en de contacten met andere fiscale wetenschappers en met de fiscale praktijk te onderhouden. Bovendien weerspiegelt dit de waardering van vakgenoten voor de fiscale expertise van de leden van de onderzoeksgroep.

- prof. mr. drs. H.P.A.M. van Arendonk: hoofdredacteur Maandblad Belastingbeschouwingen, voorzitter van de redactie van EC Tax Review.
- mr. A.J.M Arends: annotator NTFR, vaste medewerker Fiscaal Praktijkblad.
- prof. dr. M.W.C. Feteris: lid van de redactie van FED fiscaal Weekblad en van de reeks Fiscale Monografieën.
- prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf: lid van de redactie van het Maandblad Belasting Beschouwingen.
- prof. dr. S.J.C. Hemels: lid van de redactie van het Weekblad fiscaal recht, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN).
- drs. B.J. Kiekebeld: editor van EC Tax Review , vaste medewerker Weekblad fiscaal recht, vaste medewerker NTFR Beschouwingen en annotator NTFR.
- prof. mr. dr. Q.W.J.C.H. Kok: vaste medewerker van Ondernemingsrecht, vaste medewerker bij Weekblad Fiscaal recht, annotator bij NTFR.
- prof. dr. H.A. Kogels: Chief editorial board van International VAT Monitor, lid van de redactieraad van Maandblad Belastingbeschouwingen en lid van de editorial board van EC Tax Review.
- Mr F.J.H.L. Makkinga: Vaste medewerker Belastingblad en annotator Vakstudie Nieuws.
- dr. D. Molenaar: annotator bij NTFR.

⁴⁵ <http://taxlive.nl/-/bouwheer-en-initiator-van-arendonk-neemt-afschied>.

- mr.dr. E. Nijkeuter: annotator bij NTFR.
- mr. M.E. Oenema: annotator bij Vakstudie Nieuws en FED en redactielid bij het Tijdschrift voor Fiscale Beheersing en Controle (TFBC) en van het Vakblad Tax Assurance.
- prof.dr. J.C.M. van Sonderen: lid van de redactie van Ondernemingsrecht en lid van de redactie Rechtspersonen.
- Prof. dr. A.J.A. Stevens: vaste medewerker bij NTFR-B, WFR, en Fiscooloog Internationaal (België).

6.7 Onderzoek voor derden

In het kader van het Erasmus Studiecentrum Belastingen Lokale overheden (ESBL, www.esbl.nl), waarvan de onderzoekers ook meedoen aan het onderzoeksprogramma, wordt veel onderzoek voor derden gedaan, zie ook paragraaf 2. Zo deed Arjen Schep op verzoek van het Planbureau voor de leefomgeving onderzoek naar de mogelijke rol van baatbelasting in een organische ruimtelijke ontwikkeling en heeft hij in opdracht van de Regionale Belastingdienst Drechtsteden het heffen van onroerende zaakbelastingen (OZB) op ondergrondse kabels en leidingen (netwerken van nutsbedrijven) onderzocht. Tevens was hij in de tweede helft van 2013 een aantal dagen per week gedetacheerd bij de Belastingdienst Amsterdam. Sigrid Hemels heeft in opdracht van het Erasmus Centre for Strategic Philantropy samen met Corine Vos (studente notarieel en fiscaal recht UvA) voor de website van het European Foundation Centre een update gemaakt van het Nederlandse Legal and Fiscal Country Profile for Charities.

Arnaud de Graaf, Ton Stevens en Peter Kavelaars (hoogleraar ESE) hebben in EFS-verband deelgenomen aan de meervoudige onderhandse aanbesteding 'Belastingverdragen met ontwikkelingslanden' van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze is uiteindelijk aan het IBFD gegund.

6.8 Colleges op buitenlandse universiteiten en overige activiteiten

Verschillende hoogleraren hebben in 2013 colleges op buitenlandse universiteiten verzorgd: Ton Stevens (Universiteit Hamburg, Universiteit Freiburg, Universiteit Münster, Universiteit/Wirtschaftskammer Oberösterreich Linz en Bundes Finanz Akademie Berlijn) en Sigrid Hemels (Universiteit van Lissabon). Sigrid Hemels onderhield ook in 2013 weer diverse contacten met Japanse onderzoekers. Zij ontving op de faculteit prof. Kazuko Goto van Saitama University en Yuka Shiba van Meikai University.

De meeste hoogleraren zijn lid van de European Association of Tax Law Professors (EATLP). Sigrid Hemels is sinds 2012 deputy member van het Academic Committee van de EATLP. Ook was ze in 2013 evaluator for the European Academic Tax Thesis Award 2013 Han Kogels is secretaris-generaal van de IFA (International Fiscal Association), lid van het Kuratorium van het Max-Planck-Institut für Steuerrecht und Öffentliche Finanzen, lid van de Board of Trustees van het International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD), member Commission on Taxation, International Chamber of Commerce ICC, voorzitter Curatorium Bijzondere Leerstoel Geschiedenis van de Belastingen (Universiteit Leiden), voorzitter Commissie E-factureren, VNO-NCW en MKB-Nederland en lid van het Forum Standaardisatie ingesteld door de Minister van Economische Zaken. Sigrid Hemels is lid van de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het onderzoek 'Geven in Nederland' (Vrije Universiteit Amsterdam), bestuurslid van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), lid van de Commissie wetsvoorstellen van de NOB en tot april 2013 bestuurslid van de Vereniging Kunst Cultuur Recht die twee maal per jaar een studiemiddag organiseert op het snijvlak van kunst, cultuur en recht. Ze is in 2013 als fellow toegelaten tot de Group for Research on European and International Taxation (GREIT), een

network van wetenschappers gespecialiseerd in Europees en internationaal belastingrecht. In dit kader heeft ze ook deelgenomen aan een internationaal research proposal voor een project voor de jaren 2015-2020 getiteld Tax governance: International standards, patriotisms and exiles, waarbij zij betrokken zou zijn bij het deelproject EU good tax governance. Het proposal is eind 2013 ingediend bij de Portuguese Foundation for Science and Technology door prof. Ana Dourado van het Instituto de Direito Económico, Financeiro e Fiscal (IDEFF) van de Universiteit van Lissabon. Sigrid Hemels heeft voor Edward Elgar Publishing Ltd als reviewer opgetreden van een book proposal over International and EU Tax Law. Arnaud de Graaf is voorzitter van de Stichting Europese Fiscale Studies (EFS). Maarten Feteris is sinds 1 april 2013 vice-president van de Hoge Raad.

Prof. mr. Maarten Feteris (1960), hoogleraar Belastingrecht bij de Erasmus School of Law, is per 1 april 2013 benoemd tot vicepresident van de Hoge Raad. De EUR-hoogleraar is sinds september 2008 al raadsheer in de belastingkamer van de Hoge Raad. Maarten Feteris is ook staatsraad in buitengewone dienst bij de Raad van State.

*Erasmus Magazine #12
28 februari 2013
Pagina 28*

Bernard Damsma is lid van de BIAC Tax Committee (BIAC: Business Industry Advisory Committee) en deelnemer aan de vergaderingen van het EU Joint Forum on Transfer Pricing. Tevens organiseert hij samen met de UvA en de Universiteit Antwerpen het

Transfer Pricing platform, periodieke bijeenkomst van Nederlandstalige transfer pricing specialisten uit academische wereld, bedrijfsleven en vrije sector.

Maikel Evers maakt deel uit van de Young IFA Network (YIN)-commissie van de Nederlandse IFA branch. Margot Oenema is bestuurslid Vereniging voor Belastingwetenschap. Renate Buijze is voorzitter van de JAR, de vereniging voor alle ESL-promovendi.

7. TOT SLOT

Het jaar 2013 was een productief jaar, waarin het onderzoeksprogramma zeer zichtbaar was, zowel in het wetenschappelijke, als in het maatschappelijke debat. Ook in de toekomst wordt deze meer-wegenstrategie gevolgd van verspreiding van kennis en inzichten die in het onderzoeksprogramma zijn opgedaan via wetenschappelijke, vaktechnische en populariserende publicaties en activiteiten.

Promovendi zijn belangrijk voor het onderzoeksprogramma. Tot ons grote genoegen hebben we ook afgelopen jaar een aantal nieuwe buitenpromovendi aan ons programma mogen verbinden. De externe middelen die bij de benoeming van Walter de Wit en Reinout Kok tot bijzonder hoogleraar beschikbaar zijn gekomen voor het aantrekken van twee parttime promovendi, maken het mogelijk dat in 2014 twee promovendi in dienst kunnen treden. Bovendien verwachten we in 2014 een aantal promoties van huidige promovendi, hetgeen ongetwijfeld een mooie motivatie-impuls zal geven aan het onderzoek van de andere promovendi.

Ook in andere opzichten was 2013 een jaar waarin plannen voor de toekomst zijn gemaakt. Deelnemers aan het onderzoeksprogramma bereiden zich voor op het nieuwe speerpunt LBM. De verdere bundeling van het binnen het programma verrichte onderzoek heeft mede met het oog op deze ontwikkeling plaats gevonden. In 2014 zal in dit kader ook verder worden gewerkt aan het subthema Maritime and transport Tax Law. Diverse onderzoekers zetten zich in voor het verder brengen van het onderzoeksprogramma en het

meedenken over de integratie van het fiscale onderzoek in het speerpunt LBM. Een woord van dank is op zijn plaats voor deze inspanningen. Samenwerking binnen en buiten het programma, binnen en buiten de ESL en binnen en buiten Nederland, is kenmerkend voor het onderzoeksprogramma en wordt ook als kernwaarde beschouwd. Beelden van het laatste uitje en van het sectieteam bij het door de fiscale studievereniging Christiaanse Taxateur georganiseerde voetbaltoernooi getuigen ervan dat die samenwerking niet alleen wetenschappelijk, maar ook collegiaal is.

ANNEX BIJ 'FISCALE AUTONOMIE EN HAAR GRENZEN'

TABEL 1: PERSONELE FORMATIE IN FTE'S ONDERZOEK

	2009	2010	2011	2012	2013
Hoogleraren	1.20	1,36	1,25	1,33	1,00
Overig-wp	1.90	1,26	0,56	0,32	1,32
Promovendi (incl. udio's)	0.00	2,2	2,04	2,01	2,37
Totaal WP	3.10	4,72	3,85	3,66	4,69

TABEL 2: KWANTITATIEVE ONDERZOEKSRISULTATEN PER JAAR

FA output per year	2010	2011	2012	2013
Academic				
International				
Articles	15	14	7	6
Books & Reports			1	
Book Chapters	3	8	0	3
PhD Theses				
International Total	18	22	8	6
Dutch				
Refereed Articles	17	24	28	24
Books & Reports		2	2	3
Book Chapters	7	3	5	14
PhD Theses		1	1	
Dutch Total	24	30	36	44
Academic Total	42	52	44	50
Professional				
International				
Articles	9	2	4	5
Books & Reports			1	
Book Chapters	2	1	0	
International Total	11	3	5	
Dutch				
Articles	18	24	23	12
Books & Reports	4	1	2	1
Book Chapters	10	29	13	28
Annotations	46	64	79	70
Dutch Total	78	118	117	111
Professional Total	89	121	122	116
Academic + professional Total	131	173	166	166
Other				
Lectures	9	34	41	70
Other Output	10	37	22	14
Other Total	19	71	63	84
Total	150	244	229	250

TABEL 3: PROMOTIES PER JAAR

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal lopende promotie-onderzoeken	12	11	14	13	16	19
Aantal afgeronde promoties	4	3	0	1	1	0
Waarvan medewerker van het instituut	2	2	0	1	1	0
Waarvan niet-medewerker van het instituut	2	1	0	0	0	0

**TABEL 4: LIDMAATSCHAPPEN VAN PROMOTIE- EN
OPPOSITIECOMMISSIES**

2013	Datum promotie	Naam promovendus	Titel van het boek	Naam universiteit	Promotie / oppositie
H.P.A.M. van Arendonk					
G.J.M.E. de Bont					
M.W.C. Feteris					
A.C.G.A.C. de Graaf	13-nov	F. Weyzig	Taxation and development	Radboud Universiteit Nijmegen	promotie (niet manuscript)
S.J.C. Hemels	31-jan	M. Bayramli	Patent Strategies and R&D in Complex Product Industries	Erasmus Universiteit Rotterdam/ESL	oppositie
S.J.C. Hemels	28-nov	Y.M. Tiggeelaar-Klootwijk	Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen	Erasmus Universiteit Rotterdam/ESE	promotie
M.J.M. de Jonckheere					
H.A. Kogels	13-mei	Ch. Trenta	VAT and Illegal Digital Supplies	Jönköping University, Zweden	promotie
Q.W.J.C.H. Kok					
J.C.M. van Sonderen					
A.J.A. Stevens	17-okt-13	Arie Tervoort	Het bestuursverbod bij de commanditaire vennootschap	Erasmus Universiteit Rotterdam/ESL	promotie
W. de Wit					

TABEL 5: OVERZICHT PUBLICATIES 2013 'FISCALE AUTONOMIE EN HAAR GRENZEN'

Wetenschappelijke publicaties

1.1 Artikelen

1.1.1 Internationaal⁴⁶

1. Evers, M. (2013). Tracing the Origins of the Netherlands' Tax Treaty Network. *Intertax*, 41(6/7), 12p., 375-386
2. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). International Tax Policy needed to counterbalance the 'Excessive' Behavior of Multinationals. *EC Tax Review*, 2013(2), 5p., 106-110
3. Hemels, S.J.C., Heidebauer, S., Muehlmann, B.W., Stewart, M., Thömmes, O. & Tukic, T. (2013). Cross-Border Charitable Giving and Its Tax Limitations. *Bulletin for International Taxation*, 67(11), 15p., 611-625
4. Hemels, S.J.C. & Fabbri, M. (2013). 'Do You Want a Receipt?' Combating VAT and RST Evasion with Lottery Tickets. *Intertax*, 41(8/9), 14p., 430-443
5. Wilde, M.F. de & Nijkeuter, E. (2013). FII 2 and the Applicable Freedoms of Movement in Third Country Situations. *EC Tax Review*, 22(5), 7p., 250-257
6. Wilde, M.F. de & Wisman, C (2013). The New Dutch 'Base Exemption Regime' and the Spirit of the Internal Market. *EC Tax Review*, 22(1), 15p., 40-55

1.1.2 Nationaal

1. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Naar een activerender belastingstelsel: eindrapport Commissie-Van Dijkhuizen. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013 (september), 10p., 239-248
2. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). 'Naar een activerender belastingstelsel' en 'Bruggen slaan': wat gaat de toekomst bieden? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013 (februari), 17p., 43-59
3. Arends, A.J.M. & Bitter, R.P. (2013). De eigenwoningrenteaftrek anno 2013 onder de loep. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2013 (6987), 11p., 174-184
4. Arends, A.J.M. (2013). Wetgeving, regelgeving en aanbevelingen m.b.t. de eigen woning mede naar aanleiding van het rapport van de Commissie-Van Dijkhuizen. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013(9), 8p., 267-274
5. Damsma, B.W.A.M. & Heiden, P. van der (2013). Onzakelijke garantstelling binnen concern: verlies niet aftrekbaar. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013(7-8), 6p., 229-234
6. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Noodzaak van internationaal fiscaal beleid als tegenwicht voor excessieve gedragingen. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013(1), 8p., 22-29
7. Hemels, S.J.C. (2013). Belastingen als middel voor kunstbeleid. *Liberaal Reveil*, 2013(3), 6p., 181-186
8. Hemels, S.J.C. (2013). Giftenaftrek afschaffen ten bate van vooringevulde aangifte? *Weekblad Fiscaal Recht*, 142(7015), 5p., 1057-1061
9. Hemels, S.J.C. (2013). Pieken en dalen in belastingsubsidies voor cultuur in: De Staat van Cultuur. Lancering Cultuurindex Nederland Boekmanstichting/Sociaal en Cultureel Planbureau. *Boekman. Tijdschrift voor Kunst, Cultuur en Beleid*, 25(Winter), 5p., 142-146
10. Huiskers-Stoop, E.A.M. mr. (2013). Fiscale grensverkenning binnen een convenant horizontaal toezicht. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013(1), 6p., 30-36
11. Huiskers-Stoop, E.A.M. mr. (2013). Horizontaal toezicht: een keuze tussen straffen en samenwerken. *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht*, 2013(2), 7p., 13-20.
12. Jonckheere, M.J.M. De (2013). De vreemdelingenregtributie: onwettig of toch niet? *Lokale & Regionale Belastingen*, 2013(2), 8p., 3-20

---

⁴⁶ Volgens de ESL definitie zijn alleen niet Nederlandstalige artikelen internationaal, Nederlandstalige artikelen zijn nationaal, ook als deze in buitenlandse (bijvoorbeeld Belgische) tijdschriften zijn verschenen.

13. Jonckheere, M.J.M. De, Monsma, A.P. & Schep, A.W. (2013). Open versus gesloten belastingstelsel: een vergelijkende studie van gemeentebelastingen in België en Nederland. *Lokale & Regionale Belastingen*, 2013(3-4), 36p., 22-57
14. Jonckheere, M.J.M. De (2013). Recente rechtspraak in kort bestek. *Lokale & Regionale Belastingen*, 2013(1), 20p., 16-36
15. Jonckheere, M.J.M. De (2013). Recente rechtspraak in kort bestek. *Lokale & Regionale Belastingen*, 2013(2), 20p., 58-75
16. Jonckheere, M.J.M. De (2013). rechtspraak in kort bestek. *Lokale & Regionale Belastingen*, 2013(3-4), 15p., 64-78
17. Kok, Q.W.J.C.H. (2013). De bezitseis in het regime fiscale eenheid. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2013(december), 7p., 267-273
18. Kok, Q.W.J.C.H. (2013). De objectvrijstelling voor buitenlandse ondernemingswinsten vergeleken met de deelnemingsvrijstelling. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2013(september), 11p., 212-223
19. Oenema, M.E. & Enden, van den, E.M.E. (2013). De kracht van het convenant. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2013(545), 7p., 545-552
20. Oenema, M.E. (2013). Het horizontale 'dreh- und angelpunkt'. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2013(1294), 10p., 1294-1303
21. Oenema, M.E. (2013). Horizontaal toezicht 2.0: gereguleerde zelfcontrole. Een derde tak aan de fiscale toezichts- en handhavingsboom. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2013(430), 6p., 430-436
22. Schep, A.W. (2013). Van evaluatie naar wetsvoorstel voor de Wet op de bedrijveninvesteringszones. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2013(362), 10p., 1294-1303
23. Wilde, M.F. de & Nijkeuter, E. (2013). 'Met de kennis van nu...' (deel I). *Weekblad Fiscaal Recht*, 142(6986), 7p., 138-144
24. Wilde, M.F. de & Nijkeuter, E. (2013). 'Met de kennis van nu...' (deel II) Over FII 2, gewezen arresten en wat mogelijk nog volgt. *Weekblad Fiscaal Recht*, 142(6987), 12p., 185-197

1.2 Boeken

1. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). *'Excessieve' gedragingen en internationaal fiscaal beleid*. Den Haag: SDU Uitgevers
2. Stevens, A.J.A. (2013). *De (onduidelijke) fiscale positie van de buitenlandse commanditaire vennoot: ein Dauerbrenner? - Vriendenbundel : 'k Moet eerlijk zeggen van Henk van Arendonk*. den haag: sdu

1.3 Hoofdstukken in een boek

1.3.1. Internationaal

1. Bont, G.J.M.E. de & Hel-van Dijk, E.C.J.M. van der (2013). Exchange of information and cross-border cooperation between tax authorities. In *Exchange of Information and Cross Border Cooperation between tax authorities* (IFA Cahier, volume 98b) 18p., 549-566, Den Haag: SDU
2. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Dutch tax treaty policy for Pooled Investment Vehicles. In H. Vermeulen (Ed.), *The Tax Treatment of CIVs and REITs*, 20p., 73-92, Amsterdam: IBFD
3. Stevens, A.J.A. & Vries, A. de (2013). Grenzüberschreitende Umwandlungen in ausgewählten Ländern. In *Beck'sches Handbuch Umwandlungen international*, 11p., 687-697, München: Verlag C.H. Beck

1.3.2. Nationaal

1. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Belastingheffing van vermogensmutaties in een breder perspectief. In Jan van der Geld & Inge van Vijeijken (Eds.), *Rijkers Bundel, Bundel ter gelegenheid van het afscheid van prof.dr. A.C. Rijkers*, 12p., 1-12, Tilburg: Tilburg University
2. Bont, G.J.M.E. de (2013). Het nemo-teneturbeginsel in een (internationale) rechtsorde. In A.C.G.A.C. de Graaf & S.J.C. Hemels (Eds.), *'k Moet eerlijk zeggen, Liber Amicorum van Arendonk*, 11p., 29-38, Den Haag: SDU
3. Feteris, M.W.C. (2013). De vestiging van de Hoge Raad. In Th. Groeneveld & L.J.A. Pieterse (Eds.), *Met oog voor detail. LiberAmicorum mr. J.W. van den Berge, scherpzinnig magistraat, erudiet inspirator* 17p., 67-83, Den Haag: SdU

4. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Internationale oplossing voor hybrid mismatch arrangements. In A.C.G.A.C. De Graaf, S.J.C. Hemels & J.C.M. Van Sonderen (Eds.), *'k Moet eerlijk zeggen*, 10p., 67-77, Den Haag: Sdu Uitgevers
5. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Oneigenlijk gebruik belastingverdragen: achtergrond, oorzaken en oplossingen. In P. Kavelaars (Ed.), *Ongewenste belastingontwijking? De jacht naar een fair share*, 14p., 21-34, Rotterdam: Fiscaal Economisch Instituut / Erasmus Universiteit Rotterdam
6. Hemels, S.J.C. (2013). Nog steeds door de muze omhelsd? Belastingsubsidies voor kunst en cultuur: bijna 10 jaar later. In A.C.G.A.C. de Graaf, S.J.C. Hemels & J.C.M. van Sonderen (Eds.), *'k Moet eerlijk zeggen*, 29p., 113-131, Den Haag: Sdu
7. Hemels, S.J.C. (2013). Open anbi/norm in de enkelvoudige of meervoudige kamer: een toetsing. In J.P. Boer (Ed.), *Kwaliteit van belastingrechtspraak belicht*, 7p., 95-102, Den Haag: Sdu
8. Jonckheere, M.J.M. De (2013). De gewestelijke beperking van de gemeentelijke belasting- en retributiebevoegdheid. In M. De Jonckheere (Ed.), *jaarboek lokale en regionale belastingen*, 20p., 1-20, Brugge: Die keure
9. Jonckheere, M.J.M. De (2013). De invloed van 30 jaar staatsvorming op de fiscale autonomie van Belgische gemeenten. In A.C.G.A.C. de Graaf & S.J.C. Hemels (Eds.), *'k Moet eerlijk zeggen, Liber Amicorum Van Arendonk*, 21p., 200-220, Den Haag: Sdu
10. Jonckheere, M.J.M. De (2013). Lokale bedrijfsbelastingen in Frankrijk. In M. De Jonckheere (Ed.), *Jaarboek lokale en regionale belastingen 2012-13*, 7 p., 200-226, Brugge: Die keure
11. Monsma, A.P. (2013). Lokale bedrijfsbelastingen in Nederland. In M.J.M. De Jonckheere (Ed.), *Jaarboek Lokale en Regionale belastingen 2012-2013*, 31p., 229-260, Brugge: Die Keure
12. Nijkeuter, E. (2013). EU-recht en voordelen uit aandelen: twee maal Bouanich. In A.C.G.A.C. de Graaf, S.J.C. Hemels & J.C.M. Van Sonderen (Eds.), *'k moet eerlijk zeggen. Liber Amicorum H.P.A.M van Arendonk*. Den Haag: SdU
13. Schep, A.W. (2013). Naar een permanente wettelijke regeling voor de BIZ-bijdrage. In A.C.G.A.C. de Graaf, S.J.C. Hemels & J.C.M. van Sonderen (Eds.), *'k Moet eerlijk zeggen, vriendenbundel Henk van Arendonk*, 17p., 301-316, Den Haag: Sdu
14. Stevens, A.J.A. & Breuer, A. (2013). De Duitse Thesaurieringsbegünstigung voor IB ondernemingen: model voor Nederland? In *Vriendenbundel voor Arie Rijkers*. Tilburg: Tilburg University

1.4 Rapport

1. Schep, A.W. (2013). *Bekostiging maatregelen uit programma's op grond van de Omgevingswet*. Rotterdam: ESBL.
2. Schep, A.W. (2013). *Heffing van OZB van netwerken van nutsbedrijven*. Rotterdam: ESBL.

Vakpublicaties

2.1 Artikelen

2.1.1 Internationaal

1. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). National Grid Indus and Its Aftermath. *EC Tax Review*, 22(4), 2p., 170-171
2. Damsma, B.W.A.M. & Lukosz, K. (2013). No Deduction Allowed for Loss under Cross-Guarantee. *International Transfer Pricing Journal*, 2013(July/August), 5p., 294-298
3. Hemels, S.J.C. & Kinnegim, G.J. (2013). Denial of Finnish CIV Refund Permitted, Dutch AG Says. *Tax Notes International*, 69(3), 2p., 245-246
4. Hemels, S.J.C. (2013). Lower House Approves Tax Compilation Bill. *Tax Notes International*, 72(1 (7 October 2013)), 1p., 32
5. Molenaar, D. (2013). Tax planning for incoming team sports players. *Global Sports Law and Taxation Reports*, 4(1-3-2013), 6p., 35-40

2.1.2 Nationaal

1. Arends, A.J.M. (2013). Heeft de stofkam niet stof achtergelaten? *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2013(2099), 5p., 1-4
2. Bont, G.J.M.E. de (2013). Belastingkamer als bestuurskamer. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2013(1515), 4p., 1-3

3. Bont, G.J.M.E. de (2013). Rumoer rond rechtspraak. *Het Register - Vaktijdschrift van het Register Belastingadviseurs*, 2013(3), 1p., 4-4
4. Evers, M. (2013). 'Excessieve gedragingen' en internationaal fiscaal beleid - Verslag oratie A.C.G.A.C. de Graaf. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2012(6984), 2p., 95-96
5. Hemels, S.J.C. (2013). Een alternatief voor de bestrijding van BTW-fraude: een loterij. *De Aanslag*, 23(1), 2p., 18-19
6. Hemels, S.J.C. (2013). Giftenaftrek en goede doelen in de CCCTB. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 14(6), 4p., 1-3
7. Hemels, S.J.C. (2013). Wijzigingen voor ANBI's per 1 januari 2014. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 25(11), 7p., 3-9
8. Jonckheere, M.J.M. De & Monsma, A.P. (2013). Rariteiten lokale fiscaliteit in België en Nederland. *Fiscaal Praktijkblad*, 2013(7), 4p., 6-9
9. Kiekebeld, B.J. (2013). Dividendbelasting binnen de EU: the never ending story. *NTFR Beschouwingen*, 2013(45)
10. Molenaar, D. (2013). Zijn artiesten in loondienst of zelfstandig ondernemers? *Fiscaal Praktijkblad*, 2013(12), 2p., 7-8
11. Schep, A.W. (2013). Proceskostenvergoeding en no cure no pay: een overzicht. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2013(477), 3p., 1741-1743
12. Stevens, A.J.A. (2013). Nieuw Nederlands-Duits belastingverdrag: 'Sigaar uit eigen doos'? *BelastingMagazine. Onafhankelijk Maandblad voor Onderneming en Belastingen*, 2013(8), 4p., 12-15

2.2 Boeken

1. Graaf, A.C.G.A.C. de, Kavelaars, P. & Stevens, A.J.A. (2013). *Internationaal belastingrecht (7e druk)* (FED Fiscale Studietoetsreeks, 39). Deventer: Kluwer.

2.3 Hoofdstukken in een boek

1. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Belastingheffing van gehuwden en ongehuwd samenwonenden. In H.P.A.M. Arendonk & A.J.M. Arends (Eds.), *Wegwijs in de inkomstenbelasting, 10e druk* (Wegwijs-serie), 14p., 33-46, Den Haag: Sdu
2. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Capita bedrijfsopvolging. In H.P.A.M. Arendonk (Ed.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen, 11e druk* (Wegwijsserie), 31p., 405-435, Den Haag: Sdu
3. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Fiscaal Recht en de Faculteit der Rechtsgeleerdheid EUR. In L.C. Winkel, L.J.J. Rogier & M. Roos (Eds.), *Erasmus School of Law en haar voorgangers*, 15p., 35-49, Den Haag: Boom Juridische uitgevers
4. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Fusies en splitsing. In H.P.A.M. Arendonk (Ed.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen, 11e druk* (Wegwijsserie), 49p., 307-355, Den Haag: Sdu
5. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Inbreng van de onderneming in een BV of NV en de terugkeer uit de BV of NV. In H.P.A.M. Arendonk (Ed.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen, 11e druk*, 8p., 111-128, Den Haag: Sdu
6. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Inkomsten uit sparen en beleggen. In H.P.A.M. Arendonk & A.J.M. Arends (Eds.), *Wegwijs in de inkomstenbelasting, 10e druk* (Wegwijsserie), 121p., 261-283, Den Haag: Sdu
7. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Periodieke uitkeringen. In H.P.A.M. Arendonk & A.J.M. Arends (Eds.), *Wegwijs in de inkomstenbelasting, 10e druk* (Wegwijsserie), 21p., 219-240, Den Haag: Sdu
8. Arendonk, H.P.A.M. van (2013). Subjectieve belastingplicht en inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting en het begrip ondernemer. In H.P.A.M. Arendonk (Ed.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen, 11e druk* (Wegwijsserie), 19p., 39-57, Den Haag: Sdu
9. Arends, A.J.M. (2013). Cursus Belastingrecht. In *Inkomstenbelasting (vervolg)*, 1p., 172, Deventer: Kluwer
10. Arends, A.J.M. (2013). Cursus Belastingrecht. In *Inkomstenbelasting (vervolg)*, 1p., 139, Deventer: Kluwer
11. Arends, A.J.M. (2013). Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen. In *Belastingheffing van ondernemingen* (Wegwijsserie), 53p., 149-192, Den Haag: SDU
12. Arends, A.J.M. (2013). Wegwijs in de Inkomstenbelasting. In *Inkomstenbelasting* (Wegwijsserie), 25p., 285-309, Den Haag: SDU.
13. Arends, A.J.M. (2013). Wegwijs in de Inkomstenbelasting. In *Inkomstenbelasting* (Wegwijsserie), 44p., 141-184, Den Haag: SDU

14. Bont, G.J.M.E. de (2013). De economische realiteit. In *Rijkers Bundel*, 8p., 13-20, Tilburg: Tilburg University
15. Bont, G.J.M.E. de (2013). De waarneming ter plaatse. In *Fiscale Inlichtingenverplichtingen*, 17p., 103-119, Amsterdam: De Bont Advocaten
16. Bont, G.J.M.E. de (2013). Informatieverstrekking bij boeten. In *Fiscale Inlichtingenverplichtingen*, 31p., 289-319, Amsterdam: De Bont Advocaten
17. Bont, G.J.M.E. de (2013). Verplichtingen in relatie tot de administratie. In *Fiscale Inlichtingenverplichtingen*, 20p., 121-142, Amsterdam: De Bont Advocaten
18. Boomsluiters, E., Van Arendonk, H.P.A.M., Van Sonderen, J.C.M., Arends, A.J.M., De Graaf, A.C.G.A.C., Brink, W. & Bartel, J.C.K.W. (2013). Winst uit onderneming. In *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen* (pp. Hoofdstuk 3). Amersfoort: Sdu
19. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Buitenlandse belastingplicht voor natuurlijke personen. In HPAM van Arendonk (Ed.), *Wegwijs in de inkomstenbelasting* (Wegwijsserie), 25p., 323-347, Den Haag: Sdu Uitgevers
20. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen. In H.P.A.M. van Arendonk (Ed.), *Belastingheffing van ondernemingen* (Wegwijsserie), 23p., 357-384, Den Haag: Sdu uitgevers
21. Hemels, S.J.C. (2013). Commentaar artikel 5b AWR (definitie anbi). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Formeel belastingrecht (online naslagwerk, 5 maal per jaar geactualiseerd)*. Den Haag: Sdu
22. Hemels, S.J.C. (2013). Commentaar artikel 6.32 tot en met 6.39a (giftenaftrek). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Inkomstenbelasting (online naslagwerk, 5 maal per jaar geactualiseerd)*. Den Haag: Sdu
23. Hemels, S.J.C. (2013). Commentaar artikelen 6 (vrijstelling algemeen belang lichamen), 9, lid 1, onderdeel h (aftrek vrijwilligers) en 9a (aftrek fondsenwervende activiteiten) en 16 (giftenaftrek). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Vennootschapsbelasting (online naslagwerk, 5 maal per jaar geactualiseerd)*. Den Haag: Sdu
24. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Herziening hoofdstukken 2 (De wet waardering onroerende zaken), 3 (De onroerendzaakbelastingen) en 6 (Bijdrage Bedrijven Investerings Zone). In M.P. van der Burg & e.a. (Eds.), *Compendium Gemeentelijke Belastingen en de wet WOZ, achtste geheel herziene druk* (pp. hoofdstukken 2, 3 en 6). Deventer: Kluwer
25. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 17 wet WOZ (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Kluwer
26. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 223 Gemeentewet (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Kluwer
27. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 224 Gemeentewet (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Kluwer
28. Makkinga, F.J.H.L., Groenewegen, G. & Burg, M.P. van der (2013). Wegwijs in de gemeentelijke belastingheffing en de Wet WOZ. In *Wegwijs in de gemeentelijke belastingheffing en de Wet WOZ*, 69p., 39-107, Den Haag: Sdu

2.4 Annotaties

1. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (23-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1662, 11/00026, (Van tafel en bed gescheiden echtgenote mag geen hypotheekrente in aftrek brengen)
2. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Den Haag. (24-04-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1941, 11/00862, (Louter administratieve voorbereidingen leiden niet tot woning in aanbouw)
3. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-04-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1940, 11/00884, (Gemeente maakt vastgestelde waarde woning met wateroverlast aannemelijk)
4. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (19-02-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-545, 11/03160, (Verzwege omzet kapsalon leidt tot winstuitdeling dga; Hof kent immateriële schadevergoeding toe (art. 81 RO))
5. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (21-12-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-265, 11/04685, (Eigen woning is ter beschikking gesteld aan derden door niet tot het huishouden behorende dochter erin te laten wonen)

6. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Den Bosch. (27-03-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1123, 12/00143, (Woning staat belanghebbende niet als hoofdverblijf ter beschikking)
7. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (27-09-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2067, 12/00189, (Geen step down bij waardebeoordeling bij immigratie)
8. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (02-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1327, 12/00421, (Canons niet aftrekbaar, omdat gecreëerde situatie als annuïteitenlening is te kwalificeren)
9. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Hof Deen Haag. (15-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1452, 12/00603, (Kosten beleggingsverzekeringen niet aftrekbaar als kosten eigen woning)
10. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Rechtbank Breda. (31-08-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-68, 12/01201, (Geen aftrek rentedeel ex-partner omdat deze kosten niet op belanghebbende drukken)
11. Arends, A.J.M. (2013). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (07-03-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1856, 12/04905, (Beperkte aftrek voor uitgaven wegens ziekenbezoek gerechtvaardigd)
12. Bont, G.J.M.E. de (2013). Noot bij: Hoge Raad. (21-12-2012), *BNB* 2013-116, 11/00180, p.2277-2303
13. Bont, G.J.M.E. de (2013). Noot bij: Hoge Raad. (04-01-2013), *BNB* 2013-117, 11/05310, p.2303-2323
14. Hemels, S.J.C. (2013). Noot bij: Conclusie AG Niessen. (22-10-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2318, nr. 13/01356, (Verhuurde kunstwerken hebben beleggingskarakter)
15. Kiekebeld, B.J. (2013). Noot bij: HvJ EG/EU. (13-11-2012), *NTFR Beschouwingen* 2013-11, C-035/11, (Kapitaalverkeer versus vestiging: eindelijk echt duidelijk?)
16. Kiekebeld, B.J. (2013). Noot bij: HvJ EG/EU. (07-11-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2279, C-322/11, (Niet verrekenen van verlies bij verkoop buitenlandse onroerende zaak niet strijdig met vrijheid van kapitaalverkeer)
17. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (11-10-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-11.21, (11/00254 en 11/00255)
18. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-04-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-40.22, (11/00780 tot en met 11/00782, 11/00812 tot en met 11/00814)
19. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (16-05-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-44.16, (12/00037 t/m 12/00041)
20. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Rb. Rotterdam. (06-12-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-169, AWB 10/4312
21. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Rb. Amsterdam. (25-01-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-142, AWB 12/1359
22. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (15-05-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-51.23, BK 11/00292 WOZ
23. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Gerechtshof 's-Gravenhage. (31-10-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-20.24, BK-11/00859
24. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Rb. 's-Gravenhage. (25-03-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-39.28, SGR 12/10922
25. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (13-07-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-347, 11/00203
26. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (23-07-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-482, 11/00386
27. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (18-10-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-11.25, 11/00655
28. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (21-03-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-40.24, 11/00719
29. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-04-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-383, 11/00780
30. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (28-09-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-11.24, 11/04400
31. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (13-06-2012), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-30, 11/04401
32. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (15-11-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-59.25, 11/05565

33. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Rb. Alkmaar. (27-12-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-242, 11/3101
34. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (10-09-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-459, 12/00012
35. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (29-01-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-25.27, 12/00018
36. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (11-04-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-454, 12/00144
37. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-07-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-455, 12/00144bis
38. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (17-10-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-540, 12/00310
39. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (13-06-2012), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-31, 12/00465
40. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (20-09-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-512, 12/00837
41. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (22-11-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-59.26, 12/01928
42. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (09-08-2013), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-37.25, 12/03419
43. Makkinga, F.J.H.L. (2013). Noot bij: Rb. Zeeland-West-Brabant. (07-05-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-338, 12/4919
44. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Breda. (11-09-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-7, LJN BY1791, (Harmonie is geen ANBI omdat plezier leden voorop staat)
45. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Leeuwarden. (15-11-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-305, LJN BY6181, (Muziekvereniging wordt terecht niet aangemerkt als ANBI)
46. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (08-03-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-596, LJN: BZ3487, (Eindarrest: Heffing Nederlandse loonbelasting van buitenlands gezelschap niet strijdig met vrijheid van diensten)
47. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (21-03-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-945, 11/00620, (Gift aan stichting niet aftrekbaar omdat afdracht niet kan worden aangetoond)
48. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (02-01-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-691, 11/04159, (Profvoetballer komt in aanmerking voor 30%-regeling)
49. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Breda. (24-08-2012), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-695, 11/06100, (Muziekvereniging is geen ANBI)
50. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (16-04-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1259, 12/00031, (VAR-wuo voor asbestverwijderaar)
51. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (17-10-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2068, 12/000652, (Scientology Kerk dient als ANBI te worden aangemerkt)
52. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (02-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1260, 12/00353, (VAR-wuo voor tophockeytrainer)
53. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (25-07-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1904, 12/00456, (Stichting zomeractiviteiten voor kinderen aan strand geen ANBI)
54. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Amsterdam. (29-08-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2069, 12/00464, (Stichting die jeugdclubs exploiteert is geen ANBI)
55. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Den Bosch. (07-06-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1380, 12/00662, (Kerkgenootschap kan niet worden aangemerkt als ANBI)
56. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West-Brabant. (22-01-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1047, 12/02253, LJN:BZ5282, (Afzien vrijwilligersvergoeding is geen gift)
57. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Conclusie A-G Niessen. (14-03-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-914, 12/02696, (Goedkeurende resolutie over vrijstellingsmethode vereist dat voordeel 'in de heffing is betrokken')
58. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (27-09-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1913, 12/02696, (Vrijstellingsmethode voor directeurenbeloning niet van toepassing)
59. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (22-10-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2320, 13/00494, (Kerkgenootschap - rente op lening is niet deels een gift)

60. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (30-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-2376, 13/00984, (Stichting die muziekfestival organiseert, is geen ANBI)
61. Molenaar, D. (2013). Noot bij: Minister - SZW. (08-05-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1044, 2013-0000046438, (Afschaffen uitzonderingen musici en artiesten)
62. Monsma, A.P. (2013). Noot bij: Advocaat-Generaal bij Hoge Raad. (22-10-2012), *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-5.29, (CPG 11/05404, 11/05405 en 11/05406: Geen precariobelasting voor lege buizen voor telecomcommunicatiekabels)
63. Monsma, A.P. (2013). Noot bij: Hoge Raad. *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-1.23, (Jaaroverzicht gemeentelijke belastingen)
64. Monsma, A.P. (2013). Noot bij: Hoge Raad. *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-1.26, (Jaaroverzicht Milieueffingen)
65. Monsma, A.P. (2013). Noot bij: Hoge Raad. *Vakstudie Nieuws. Documentatie op het gebied van het Fiscaal Recht* 2013-1.25, (Jaaroverzicht waterschapsheffingen)
66. Monsma, A.P. (2013). Noot bij: Hoge Raad. (18-10-2013), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2013-492, 13/01116, (Hondenbelasting: algemene belasting van houders van honden vormt geen discriminatie)
67. Nijkeuter, E. (2013). Noot bij: HvJ. (28-02-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1181, C-168/11, (Duitse voorkomingsbreuk bij verrekening buitenlandse bronbelasting strijdig et het vrije verkeer van kapitaal)
68. Nijkeuter, E. (2013). Noot bij: HvJ. (04-07-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1758, C-350/11, (Belgische notionele interestafrek in strijd met vrijheid van vestiging)
69. Nijkeuter, E. (2013). Noot bij: A-G Hoge Raad. (12-02-2013), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2013-1748, 13-793 AW, (Europees Recht verplicht niet de bij een Franse bank geheven dividendbelasting terug te geven)
70. Stevens, A.J.A. (2013). Noot bij: HvJ EG/EU. (04-07-2013), *NTRF Beschouwingen* 2013-40, C-350/11, (De notionale interestafrek en vaste inrichtingen)

2.5 Populariserende publicaties en media optredens

1. Graaf, A.C.G.A.C. de (14-03-2013). Globaliserende ondernemingen en fiscaliteit. *Informatief*, 2p., 9-10
2. Hemels, S.J.C. (06-12-2013). Nieuwe eisen aan goede doelen. *Reformatorisch Dagblad*, 2p., 26-27
3. Hemels, S.J.C. (05-10-2013). Quote in Bert Koopman 'Moderne jazz met modern geld'. *Financieel Dagblad*
4. Hemels, S.J.C. (30-11-2013). Quotes in 'Eisen fiscus hinderen goede doel' (voorpagina) en Eduard Sloot Belastingdienst draait goede doelen de duimschroeven aan' (pagina 4). *Nederlands Dagblad*, 4p. 1-5
5. Hemels, S.J.C. (20-07-2013). Quotes in 'Naheffing op kostbaar erfstuk'. *NRC Handelsblad*
6. Nijkeuter, E. (23-12-2013). Hoge Raad vraagt EU-hof om raad in twee zaken dividendbelasting. *Het Financieel Dagblad*
7. Hemels, S.J.C. (2013). *Verlenging multiplier zeer te prijzen*. (nieuwsbrief). Taxence. (available: 29 mrt 2013).
8. Schep, A.W. (interview) (2013, Nov 07). Interview ondernemersfondsen BNR Nieuwsradio [radio-uitzending]. In *Nieuws*. www.bnr.nl.
<http://www.bnr.nl/?player=archieff&fragment=20131107163725300>

2.6 Lezingen, expertmeetings, paneldebatten

2.6.1 Internationaal

1. Damsma, B.W.A.M. (2013, december 02). *Principles of Transfer pricing 2 (Onderdeel: comparability analysis, administrative approaches towards avoiding and resolving transfer pricing disputes)*, 2-6 December 2013. Gent, IBFD
2. Evers, M. (2013, november 28). *Beneficial Ownership: a Treaty Shopping Antidote?* Leiden, EATLP PhD Conference 2013
3. Evers, M. (2013, mei 16). *BEPS: From Tax Competition to Tax Monopoly?* London, Trilateral Meeting of the UK, Irish and Netherlands Branches of the International Fiscal Association
4. Evers, M. (2013, april 15). *Early Tax Treaty History*. Mexico City, OECD Advanced Tax Treaty Outreach Course
5. Hemels, S.J.C. (2013, juni 20). *Fairness: a legal principle in EU tax law?* Lund, The 8th GREIT Annual Conference 'Principles of Law: Function, Status & Impact in the EU tax law'

6. Hemels, S.J.C. (2013, juli 06). *Improved International Cooperation*. Rust, Conference Trends and Players in Tax Policy
7. Hemels, S.J.C. (2013, november 23). *Recent trends in ECJ case law*. Wirtschafts Universität (WU) Wien, Discussant of input statement of prof. dr. Philip Baker Q.C. in the concluding session of the conference Recent and Pending Cases at the ECJ on Direct Taxation
8. Hemels, S.J.C. (2013, oktober 10). *The European Foundation Proposal. An effective, efficient and feasible solution for tax issues related to cross border charitable giving and fundraising?* Law Faculty of the University of Lisbon, Portugal, Lisbon International & European Tax Law Seminars 2013-2014
9. Kiekebeld, B.J. (2013, september 03). *Innovation Regimes in Europe*. Amsterdam, International Tax Academy (IBFD) Course 'Transfer Pricing and Intangibles'
10. Molenaar, D. (2013, november 13). *Double Taxation and How to Avoid it*. Brussel, EuroFIA Training Seminar on Performers' Mobility
11. Molenaar, D. (2013, april 18). *International Artist Taxation*. Londen, ABO/IAMA Tax Seminar
12. Molenaar, D. (2013, oktober 03). *Tax work Session*. Londen, Fevis Europe
13. Molenaar, D. (2013, september 12). *VAT rates EU*. Vic, Spain, Mercat de la Música Viva

2.6.2 Nationaal

1. Bont, G.J.M.E. de (2013, november 18). *Actualiteiten Formeel belastingrecht*. Gouda, Visser & Visser
2. Bont, G.J.M.E. de (2013, april 18). *Bankbreuk, Invordering, Processuele Valkuilen en Kansen, Fiscaal strafrecht*. Novotel Badhoevedorp, Erasmus Universiteit Rotterdam PE-cursus
3. Bont, G.J.M.E. de (2013, april 11). *Bankbreuk, Invordering, Processuele Valkuilen en Kansen, Fiscaal strafrecht*. Novotel Rotterdam, Erasmus Universiteit Rotterdam PE-cursus
4. Bont, G.J.M.E. de (2013, januari 09). *Convenanten, Tax planning, het recht en morele verwijten*. Bergen op Zoom, Notariële Ring
5. Bont, G.J.M.E. de (2013, mei 04). *Cursus 4-12 mei 2013*. St. Maarten, NVAB
6. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 31). *Fiod ellende*. Amsterdam, PWC
7. Bont, G.J.M.E. de (2013, november 13). *Fiscaal strafrecht*. Utrecht, PAOB
8. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 18). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, Stichting Opleiding Belastingadviseurs
9. Bont, G.J.M.E. de (2013, april 09). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, Stichting Opleiding Belastingadviseurs
10. Bont, G.J.M.E. de (2013, februari 27). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, Stichting Opleiding Belastingadviseurs
11. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 01). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, Stichting Opleiding Belastingadviseurs
12. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 30). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, Stichting Opleiding Belastingadviseurs
13. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 12). *Formeel Belastingrecht (sancties & mensenrechten (H IX))*. Rotterdam, Erasmus Universiteit Rotterdam
14. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 29). *Handvest en EVRM in relatie tot formeel recht*. Den Haag, Hof
15. Bont, G.J.M.E. de (2013, januari 14). *Herziening AWR*. Culemborg, Register Belastingadviseurs
16. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 30). *Het snijvlak tussen fiscaal recht en strafrecht*. Bunnik, Grip (Ver. Kreston)
17. Bont, G.J.M.E. de (2013, september 25). *Informatieuitwisseling*. Boxmeer, Bol
18. Bont, G.J.M.E. de (2013, september 05). *Informatieverplichtingen*. Den Haag, Pereira
19. Bont, G.J.M.E. de (2013, december 04). *Informatieverplichtingen/informatieuitwisseling*. Utrecht, Studiedag PAOB
20. Bont, G.J.M.E. de (2013, februari 23). *Invorderingsperikelen*. Rhenen, VBA
21. Bont, G.J.M.E. de (2013, september 12). *Nemotenetur*. België, Seminar NVAB
22. Bont, G.J.M.E. de (2013, november 06). *Nemotenetur & LVTO*. Amsterdam, Rechtstaete
23. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 19). *PMDB Informatieuitwisseling in de EU*. Rotterdam, Erasmus Universiteit Rotterdam
24. Bont, G.J.M.E. de (2013, april 17). *Rechtsbescherming en Fiod*. Zeist, NOB/SOB
25. Bont, G.J.M.E. de (2013, juni 11). *Rechtsbescherming/processuele valkuilen/fiod*. Amsterdam, Van Campen Liem en Atlas
26. Bont, G.J.M.E. de (2013, april 25). *Roundtable Export Controls*. Amstelveen, KPMG
27. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 08). *Sancties gemeentelijke belastingen*. Rotterdam, Studiedag Erasmus Universiteit Rotterdam
28. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 26). *Una Via*. Antwerpen, Tuerlinckx

29. Bont, G.J.M.E. de (2013, maart 06). *Vaststellingsovereenkomst / Fiod ellende ver van m'n bed*. Amsterdam, PWC
30. Bont, G.J.M.E. de (2013, november 04). *15 Actualiteiten, jurisprudentie (Chambaz) en informatieverstrekking in het kader van sfeerovergang*. Utrecht, Cursusdag BFC
31. Bont, G.J.M.E. de (2013, oktober 10). *4e Tranche en Fiod*. Rotterdam, BDO
32. Buijze, R. (2013, november 07). *Grensoverschrijdende donaties*. Rotterdam, Boijmans Genootschap
33. Damsma, B.W.A.M. (2013, mei 23). *College Transfer pricing*. Nijenrode, EY Tax Academy
34. Damsma, B.W.A.M. (2013, september 18). *Cursus Transfer Pricing 2013-II*. Amsterdam, NOB
35. Damsma, B.W.A.M. (2013, oktober 17). *Cursus Transfer Pricing 2013-III*. Amsterdam, NOB
36. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013, maart 12). *De invloed van het EU-recht op het internationaal belastingrecht*. Erasmus Universiteit Rotterdam, EFS Post-Master Directe Belastingen
37. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013, juni 21). *Oneigenlijk gebruik belastingverdragen*. Erasmus Universiteit Rotterdam, Congres Ongewenste belastingontwijking? De jacht naar een fair share
38. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013, november 01). *Voorkoming oneigenlijk gebruik, Nederlandse invalshoek*. Maastricht University, 23e Maastrichts Fiscaal Symposium
39. Hemels, S.J.C. (2013, mei 11). *Fiscale aspecten van het verzamelen van kunst*. Galerie Tegenbosch-vanvreden, Amsterdam, Kunstverzamelaarscursus 'My first art collection'
40. Hemels, S.J.C. (2013, september 18). *Fondsenwerving met een glimlach*. Erasmus Universiteit, Presentatie alumnibelteam
41. Hemels, S.J.C. (2013, juni 25). *Giften: aftrek en werven*. Dalfsen, De Jong & Laan Summercourse
42. Hemels, S.J.C. (2013, maart 09). *'O ja, en ik heb ook nog giften gedaan' Maar zijn deze wel aftrekbaar?* Stadhuis Rotterdam, Opening van de Landelijke Aangiftedag 2013 van de Stichting belastingwinkel Rotterdam
43. Hemels, S.J.C. (2013, december 09). *Panelbijdrage Multiplier voor ontwikkelingssamenwerking: noble gedachte, maar inefficiënt*. Humanity House, Den Haag, Expertmeeting Overheidsbezuinigingen en Particuliere Giften in Ontwikkelingssamenwerking, georganiseerd door NCDO en de VU
44. Kiekebeld, B.J. (2013, november 07). *NOB cursus Internationaal en Europees Belastingrecht voor specialisten; Toetsing wetgeving aan EG recht*. Zeist, NOB cursus Internationaal en Europees Belastingrecht voor specialisten; Toetsing wetgeving aan EG recht
45. Kiekebeld, B.J. (2013, oktober 10). *Spreker: Bronbelasting en EU aspecten innovatiebox*. Zeist, NOB Fiscale Conferentie Innovatie
46. Molenaar, D. (2013, januari 12). *Seminar 'Geefwet een jaar later: wat zijn de kansen voor de popsector?'*. De Oosterpoort, Eurosonic Noorderslag 2013
47. Monsma, A.P. (2013, januari 22). *Basiscursus Heffingen Lokale Overheden (2)*. Erasmus Universiteit Rotterdam, Cursus voor Regionale Belastingdienst Drechtsteden
48. Monsma, A.P. (2013, oktober 08). *Dagvoorzitterschap*. Erasmus Universiteit Rotterdam, Studiedag formeelrechtelijke bepalingen van lokale belastingen (ESBL)
49. Monsma, A.P. & Schep, A.W. (2013, december 03). *Incompanycursus Actualiteiten WOZ en lokale heffingen*. Gemeentekantoor Sliedrecht, Regionale Belastingdienst Drechtsteden
50. Monsma, A.P. (2013, november 11). *Optreden als docent*. SSR Utrecht, Basiscursus WOZ en ozb (SSR)
51. Monsma, A.P. (2013, december 09). *Optreden als docent*. SSR Utrecht, Basiscursus WOZ en ozb (dag 3)
52. Nijkeuter, E. (2013, april 18). *NFRF Journaal Europees Belastingrecht*. <http://www.youtube.com/watch?v=WNvyDpLF5Zk&feature=youtu.be>, Webinar
53. Oenema, M.E. (2013, mei 18). *Beroepsopleiding NOB Tax Assurance mei 2013*. onbekend, Beroepsopleiding NOB
54. Oenema, M.E. (2013, november 22). *Beroepsopleiding NOB Tax Assurance november 2013*. onbekend, Beroepsopleiding NOB
55. Oenema, M.E. (2013, september 26). *Permanente educatie NOB Tax Assurance september 2013*. onbekend, Beroepsopleiding NOB
56. Schep, A.W. (2013, september 17). *Docent Leergang Parkmanagement (Module 4)*. Utrecht, Stichting CLOK (Academy)
57. Schep, A.W. & Monsma, A.P. (2013, november 18). *Incompany cursus Wet WOZ*. kantoor Loyens Loef aan de Blaak, Rotterdam, Loyens Loeff Rotterdam

2.7 Overige

2.7.1 Tijdschriftredacties

1. Bont, G.J.M.E. de & Vissers, A.B. (Eds.). (2013). *Tijdschrift voor Sanctierecht & Compliance, 2013(4)*
2. Hemels, S.J.C. (Ed.). (2013). *Weekblad Fiscaal Recht*
3. Kiekebeld, B.J. (Ed.). (2013). *EC Tax Review, 22(1-6)*
4. Schep, A.W. (Ed.). (2014). *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*

2.7.2. Boekredacties

1. Hemels, S.J.C., Graaf, A.C.G.A.C. de & Sonderen, J.C.M. van (Eds.). (2013). *'k Moet eerlijk zeggen. Vriendenbundel Henk van Arendonk*. Den Haag: Sdu
2. Jonckheere, M.J.M. De (Ed.). (2013). *Jaarboek lokale en regionale belastingen 2012-13*. Brugge: Die keure

2.7.3. Relevante functies

1. Buijze, R. (periode: 2013 t/m 2014). Member Position at: Boijmanse Genootschap
2. Buijze, R. (periode: 2013 t/m 2014). Chairperson Position at: Juridische AIO Vereniging Rotterdam (JAR)
3. Buijze, R. (periode: 2013 t/m 2014). Treasurer Position at: Stichting Rotterdamse Orgeldagen
4. Damsma, B.W.A.M. (periode: 2013 t/m 2013). Projectleider transfer pricing (doel project: capacity building in CIS landen en Afrika) Functie bij : Samenwerkingsverband tussen EY, Universiteit van Wenen, ITIC en IFC
5. Damsma, B.W.A.M. (periode: 2013 t/m 2013). Bewerker Functie bij : Vakstudie Nederlands Internationaal Belastingrecht
6. Graaf, A.C.G.A.C. de (periode: 2013 t/m 2013). Voorzitter Position at: Europese Fiscale Studies
7. Hemels, S.J.C. (periode: 2012 t/m 2015). Deputy member of the academic committee Functie bij : European Association of Tax Law Professors (EATLP)
8. Hemels, S.J.C. (periode: 2007 t/m 2017). Vaste medewerker Functie bij : Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)
9. Hemels, S.J.C. (periode: 2005 t/m 2013). Bestuurslid Functie bij : Vereniging Kunst Cultuur Recht
10. Hemels, S.J.C. (periode: 2008 t/m 2013). Lid van de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het onderzoek 'Geven in Nederland' Functie bij : Vrije Universiteit, Amsterdam
11. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2013). Reviewer for the European Academic Tax Thesis Award Position at: European Association of Tax Law Professors (EATLP)/European Commission
12. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Lid Boijmans' genootschap (fiscaal-juridische denktank) Position at: museum Boijmans van Beuningen
13. Hemels, S.J.C. (periode: 2009 t/m 2016). Bestuurslid Position at: Nederlandse Orde van Belastingadviseurs
14. Hemels, S.J.C. (periode: 2010 t/m 2017). Lid van de Raad van Toezicht, voorzitter van de Adviescommissie Fondsenwerving & Communicatie. Position at: Prins Bernhard Cultuurfonds
15. Hemels, S.J.C. (periode: 2009 t/m 2015). Lid van de Raad van Toezicht Position at: Stichting Amsterdams Historisch Museum
16. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Bestuurslid [Position at: Stichting J.H. Christiaanse](http://www.esbl.nl)
17. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Lid programmacommissie Permanente Educatie Position at: Stichting Opleiding Belastingadviseurs
18. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2021). GREIT fellow Position at: The Group for Research on European and International Taxation (GREIT) a network of academics specialized in EU and international tax law
19. Kok, Q.W.J.C.H. (periode: 2013 t/m 2013). Vaste medewerker Functie bij : Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht
20. Kok, Q.W.J.C.H. (periode: 2013 t/m 2013). Vaste medewerker Functie bij : Tijdschrift voor Ondernemingsrecht
21. Kok, Q.W.J.C.H. (periode: 2013 t/m 2013). Vaste medewerker Functie bij : Weekblad voor Fiscaal Recht
22. Molenaar, D. (periode: 2011 t/m 2014). Lid van de Raad van Toezicht Position at: Melkweg te Amsterdam
23. Molenaar, D. (periode: 2013 t/m 2014). Lid Raad van Toezicht Position at: Rotterdamse Schouwburg en St. Acteurscollectief Wunderbaum te Rotterdam

24. Molenaar, D. (periode: 2009 t/m 2013). Voorzitter van het bestuur Position at: Stichting Acteurscollectief Wunderbaum te Rotterdam
25. Molenaar, D. (periode: 2007 t/m 2014). Lid van de Raad van Toezicht Position at: Stichting Architectuur Instituut Rotterdam
26. Molenaar, D. (periode: 2003 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Art Rock te Rotterdam
27. Molenaar, D. (periode: 2010 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Carver te Amsterdam
28. Molenaar, D. (periode: 2010 t/m 2013). Bestuurslid Position at: Stichting Cultureel Erfgoed Popmuziek te Amsterdam
29. Molenaar, D. (periode: 2007 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Domestica te Rotterdam.
30. Molenaar, D. (periode: 2007 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Echt Lachen te Rotterdam.
31. Molenaar, D. (periode: 2005 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Letteren en Samenleving Rotterdam.
32. Molenaar, D. (periode: 2009 t/m 2014). Bestuurslid Position at: Stichting Motel Mozaique te Rotterdam
33. Monsma, A.P. (periode: 2009 t/m 2013). Commentator NDFR, artikelen 222 t/m 226, 234 en 235 Gemeentewet Functie bij : Sdu
34. Monsma, A.P. (periode: 2012 t/m 2013). Plaatsvervangend docent SSR voor lokale belastingen Functie bij : SSR
35. Oenema, M.E. (periode: 2013 t/m 2013). Editorial board Vakblad Tax Assurance Functie bij : Domus Editoria
36. Oenema, M.E. (periode: 2013 t/m 2013). Board member Dutch Tax Studies Association (Vereniging voor Belastingwetenschappen) Functie bij : Vereniging voor belastingwetenschappen

2.7.4. Overige resultaten

1. Bont, G.J.M.E. de (2013). Wetsvoorstel fiscale mediation. Congres Vereniging voor Fiscale Mediation (VFM): Utrecht (2013, september 13)
2. Bont, G.J.M.E. de (2013). Witwassen. Jaarcongres Witwassen: Keckebosch, Amsterdam (2013, november 28)
3. Damsma, B.W.A.M. (2013). Transfer pricing 1 - Fundamentals of Transfer Pricing
4. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Organiseren en voorzitten EFS conferentie. Conference on Company tax integration in the EU: Erasmus Universiteit Rotterdam (2013, juni 11)
5. Graaf, A.C.G.A.C. de (2013). Panellid Session on Neutralising the effects of Hybrid Mismatch Arrangements. 18th Annual Tax Treaty Meeting: Paris (2013, september 26 - 2013, september 27)
6. Hemels, S.J.C. (2013). Deelname aan rondetafel Het fiscale vestigingsklimaat tijdens de Opening Academisch jaar 2013-2014 van de Belastingdienst
7. Hemels, S.J.C. (2013). Deelname rondetafelgesprek over de nieuwe concept Code Cultural Governance
8. Hemels, S.J.C. (2013). *Automatic exchange and transparency in EU taxation*. (nieuwsbrief). Lexis PSL: LexisNexis. (available: 02 mei 2013)
9. Hemels, S.J.C. (2013). *Culturele instellingen hebben 'verhaal' richting grote gevers nu rond*. (nieuwsbrief). Tax Live. (available: 28 apr 2013)
10. Hemels, S.J.C. (2013). *Double taxation and bank levies*. (nieuwsbrief). Lexis PSL: Lexis. (available: 01 jul 2013)
11. Hemels, S.J.C. (2013). *Kabinet peinst niet over fiscale stimulans filmindustrie*. (nieuwsbrief). Tax Live. (available: 28 feb 2013)
12. Schep, A.W. (2013). Detachering bij Dienst Belastingen Gemeente Amsterdam
13. Schep, A.W. (2013). Interview door Planbureau voor de leefomgeving. Interview in kader van onderzoek naar organische gebiedsontwikkeling: (2013, juni 01)